

ZAPISNIK

sa 23. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 3. oktobra 2018. godine

Sjednica je počela u 12 sati.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi Odbora: dr Suad Numanović, mr Mihailo Anđušić, dr Nedžad Drešević, Momčilo Martinović i poslanica Marta Šćepanović, zamjena člana Odbora Mirsada Murića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica I u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Blanka Radošević Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Ivan Krkeljić, generalni sekretar institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Maryse Daviet, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Lia Mganaugagno, šefica Programa demokratizacije u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Ana Krušić, viša programska asistentkinja za demokratizaciju u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Barbara Rotovnik, savjetnica za vladavinu prava i pretpristupne aktivnosti u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Michaela Bauer, zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Ida Ferdinandi, koordinatorka Programa dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Rajka- Cica Perović, izvršna direktorica NVO „Centar za prava djeteta“, Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa” i Boris Raonić, predsjednik NVO „Građanska alijansa“.

Sjednici je prisustvovao i Aleksandar Jovićević, generalni sekretar Skupštine Crne Gore.

Takođe, sjednicu je na zahtjev NVO „Mladi Romi“, a u skladu sa odobrenjem Predsjednika Odbora, pratila Milica Milonjić, predstavnik NVO „Mladi Romi“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

*****

Imajući u vidu da je od slanja Saziva za 23. sjednicu Odbora do dana njenog održavanja realizovan jedan broj aktivnosti, predsjednik Odbora dr Halil Duković je predložio da se dnevni red dopuni sledećom tačkom:

- Informacija o aktivnostima preduzetim povodom realizacije Planom Odbora za ljudska prava i slobode za 2018. godinu utvrđene aktivnosti: *Međunarodna aktivnost - Posjeta Parlamentu Republike Slovenije (Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti) i Ombudsmanu Republike Slovenije, radi razmjene iskustava (III kvartal 2018. godine).*

Takođe, u okviru tačke - Informacije o aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode u avgustu i septembru 2018. godine, Predsjednik Odbora je predložio dopunu informacijama o dvijema, u međuvremenu realizovanim, aktivnostima:

- (3) Informacija sa sastanka člana Odbora za ljudska prava i slobode, poslanika Mirsada Murića sa ekspertkinjama koje sprovode analizu inter-sektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori i njihovim porodicama, održanog u Podgorici 27. septembra 2018. godine,
- (4) Informacija sa Nacionalne konferencije „Smjestimo korupciju u muzej!“, održane u Podgorici 28. septembra 2018. godine (*na upoznavanje*).

Članovi Odbora su se saglasili sa predloženim dopunama dnevnog reda, pa je za sjednicu utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

- 1. ZAKLJUČNA ZAPAŽANJA KOMITETA UN ZA PRAVA DJETETA O KOMBINOVANOM DRUGOM I TREĆEM PERIODIČNOM IZVJEŠTAJU CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA;**
- 2. IZVJEŠTAJ RADNE GRUPE ZA OPŠTI PERIODIČNI PREGLED (UPR), USVOJEN NAKON PREGLEDA SITUACIJE U POGLEDU LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI KOJI JE SPROVEO SAVJET UN-A ZA LJUDSKA PRAVA U OKVIRU OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA;**
- 3. PREDLOG ZAHTJEVA ZA DODJELU BUDŽETSKIH SREDSTAVA ZAŠTITNIKU LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2019. GODINU;**
- 4. INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA PREDUZETIM POVODOM REALIZACIJE PLANOM ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2018. GODINU UTVRĐENE AKTIVNOSTI: MEĐUNARODNA AKTIVNOST- POSJETA PARLAMENTU REPUBLIKE SLOVENIJE (KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI) I OMBUDSMANU REPUBLIKE SLOVENIJE, RADI RAZMJENE ISKUSTAVA (III KVARTAL 2018. GODINE);**
- 5. INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U AVGUSTU I SEPTEMBRU 2018. GODINE:**
  - (1) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ekspertsom misijom ODIHR-a za oblast ljudskih prava, održanog u Podgorici 27. avgusta 2018. godine i sa Okruglog stola o položaju branitelja ljudskih prava, održanog u Podgorici 30. avgusta 2018. godine;
  - (2) Informacija o posjeti učenika Gimnazije „Stojan Cerović“ i Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole iz Nikšića i njihovih profesora Odboru za ljudska prava i slobode, održanoj 17. septembra 2018. godine;
  - (3) Informacija sa sastanka člana Odbora za ljudska prava i slobode, poslanika Mirsada Murića sa ekspertkinjama koje sprovode analizu inter-sektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori i njihovim porodicama, održanog u Podgorici 27. septembra 2018. godine;
  - (4) Informacija sa Nacionalne konferencije „Smjestimo korupciju u muzej!“, održane u Podgorici 28. septembra 2018. godine (na upoznavanje) i

6. TEKUĆA PITANJA.

*****

PRVA TAČKA- ZAKLJUČNA ZAPAŽANJA KOMITETA UN ZA PRAVA DJETETA O KOMBINOVANOM DRUGOM I TREĆEM PERIODIČNOM IZVJEŠTAJU CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode ocijenio važnim da u sklopu obilježavanja Dječje nedjelje još jednom ukaže na važnost promocije i poštovanja prava djece, garantovanih Konvencijom UN o pravima djeteta. Iz tog razloga, odlučeno je da se na sjednici Odbora u prvoj sedmici oktobra razmotre Zaključna

zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta.

Podsjetio je da je Komitet UN za prava djeteta na 2291. i 2292. sastanku održanom 18. maja 2018. razmotrio Kombinovani drugi i treći periodični izvještaj Crne Gore, a 1. juna 2018. godine usvojio Zaključna zapažanja u kojima je Crnoj Gori uputio 37 preporuka.

Ukazao je da je Odbor u svom radu posebnu pažnju posvećivao pravima djeteta, polazeći i od činjenice da je u oktobru 2010. Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta koje su se odnosile na različite oblasti djelovanja usmjerene na poboljšanje položaja djece i podizanje stepena poštovanja njihovih prava. U cilju sveobuhvatnog sagledavanja aktivnosti preduzetih na realizaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta iz 2010. godine Odbor je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, razmotrio Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine (*62. sjednica Odbora, održana 21. marta 2016.*), Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o primjeni preporuka UN Komiteta za prava djeteta (*12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.*). Tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je proslijedio nadležnim organima na dalje postupanje. Takođe, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine, Odbor je razmotrio Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021. godina (*12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.*).

U cilju ostvarivanja direktnog kontakta sa građanima na lokalnom nivou, radi praćenja implementacije zakona usvojenih u Skupštini, Odbor je organizovao osam javnih tribina, među kojima su tri o pravima djeteta na teme: „Prava djeteta-Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici” održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

Informisao je da je Odbor podržao i priključio se kampanjama: „Govorimo o mogućnostima“ (*2010. do 2013.*), „Naučimo ih nešto drugo” (*2011. godina*), „Svako dijete treba porodicu” (*2013. i 2014.*), „Svi u vrtić” (*2015. i 2016.*) i „Zaustavimo nasilje” (*2017.*).

Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica I u Ministarstvu rada i socijalnog staranja je podnijela uvodno izlaganje o Zaključnim zapažanjima Komiteta UN za prava djeteta.

Saopštila je da je Komitet pozdravio podnošenje Izvještaja Crne Gore i pohvalio konstruktivni dijalog koji je vođen sa crnogorskom delegacijom. Takođe, Komitet je pozdravio napredak koji je naša država postigla u raznim oblastima. Konstantovan je napredak u zakonodavnim, institucionalnim i političkim mjerama usvojenim radi sprovođenja Konvencije, uključujući i izmjene Porodičnog zakona i reformu sistema socijalne i dječje zaštite.

Komitet je preporučio da država potpisnica preduzme sve neophodne mjere za sprovođenje njegovih preporuka iz 2010. godine koje nijesu realizovane ili nijesu realizovane u potpunosti.

Među najvažnijim izdvajaju se preporuke Komiteta da država donese sveobuhvatni dječji zakon, da osigura da Novi plan akcije za djecu obuhvati sve oblasti koje pokriva Konvencija i da izvrši alokaciju dovoljnih ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa za njegovu implementaciju, kao i da pojača napore da se informacioni sistemi nadležnih ministarstava integrišu u jedan centralizovan i sveobuhvatan sistem za prikupljanje podataka.

Komitet urgira da država potpisnica jača ulogu Savjeta za prava djeteta i da mu se obezbijede neophodni ljudski, tehnički i finansijski resursi za efikasno funkcionisanje. Takođe, urgira da država uspostavi proces određivanja budžeta koji obuhvata prava djece i definiše jasna izdvajanja za djecu u relevantnim sektorima i organima. Važnim smatra i sledeće preporuke:

da država dopuni i izmijeni zakonodavstvo radi uklanjanja svih izuzetaka koji dozvoljavaju brak do 18 godina, da osigura da se zabrana tjelesnog kažnjavanja adekvatno prati i sprovodi u svim okruženjima, kao i da se djeci žrtvama obezbijedi sklonište, odgovarajuća rehabilitacija i savjetodavne usluge.

Komiteo preporučuje da država jača strategije i mjere za smanjenje siromaštva djece i socijalne isključenosti i naglašava da finansijsko i materijalno siromaštvo nikada ne smiju biti jedino opravdanje za izdvajanje djeteta iz biološke porodice ili njegov smještaj u sistem alternativne zaštite. Komiteo urgira da država razvije sveobuhvatnu strategiju za rješavanje osnovnih uzroka velikog broja djece na ulici u cilju smanjenja i sprečavanja ove pojave. Takođe, urgira da država osigura prava svoj djeci sa smetnjama u razvoju i primijeni pristup zasnovan na ljudskim pravima u pogledu invaliditeta. Komiteo je preporučio da država poboljša kvalitet obrazovanja na svim nivoima, kao i da osigura dostupnost i jednak pristup besplatnoj primarnoj i specijalizovanoj zdravstvenoj zaštiti. Takođe, Komiteo preporučuje da država osigura efektivnu primjenu Zakona o strancima, da obezbijedi svoj djeci azilantima i djeci izbjeglicama pun pristup obrazovanju i zdravstvenim uslugama. Preporučuje da država obezbijedi da sistem maloljetničkog pravosuđa bude u skladu sa principima Konvencije i da se uspostave posebni objekti za djecu lišenu slobode.

Svetlana Sovilj je ukazala i na preporuku Komitea da država izmijeni i dopuni Zakon o odbrani i Zakon o vojsci Crne Gore kako bi zabranili direktno učešće u neprijateljstvima osobama mlađim od 18 godina u svim okolnostima i da eksplicitno inkriminiše regrutovanje djece mlađe od 18 godina od strane nedržavnih naoružanih grupa.

Komiteo je pozvao Crnu Goru da dostavi svoj četvrti periodični izvještaj do 23. novembra 2023. godine i da u njemu dostavi informacije o praćenju i realizaciji Zaključnih zapažanja.

Svetlana Sovilj je naglasila da je značajan broj preporuka Komitea već realizovan ili je njihova realizacija u toku.

Zakonodavni i strateški okvir za zaštitu prava djece značajno je unaprijeđen i u okviru njega su implementirani međunarodni standardi. Ostvaren je vidljiv napredak u integrisanju politika vezanih za prava djece u različitim segmentima društva.

Informisala je da se u skladu sa preporukama Komitea preduzimaju aktivnosti u cilju jačanja Savjeta za prava djeteta. Ministarstvo rada i socijalnog staranja prepoznato je kao ključno ministarstvo koje se bavi zaštitom prava djece i koordinira sve aktivnosti koje se odnose na djecu, što uključuje koordiniranje radom Savjeta za prava djeteta, prikupljanje informacija od drugih resora i izradu izvještaja prema relevantnim međunarodnim tijelima i Vladi Crne Gore. Usvojenim strateškim dokumentima i Nacrtom pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta u Ministarstvu rada i socijalnog staranja planirano je formiranje Direkcije za zaštitu djece i mladih, čime će se ojačati kapaciteti Ministarstva za zaštitu prava djece, za unaprijeđenu koordinaciju politika i praksi, kreiranje strategija i politika prema djeci i njihovo efikasno praćenje.

Ukazala je da je tokom izvještajnog perioda vršena kontinuirana promocija prava djece putem kampanja za podizanje svijesti javnosti, medijskih promocija, obuka i nastavnih programa. Kontinuirano se sprovode aktivnosti na smanjenju broja djece u ustanovama kroz podršku biološkoj porodici i razvoj hraniteljstva kao alternativnog oblika zaštite. U toku je realizacija Plana transformacije Dječjeg doma „Mladost“ u Bijeloj, a do kraja godine počće sa radom nacionalna, besplatna SOS linija za djecu žrtve nasilja, kao i sklonište za djecu žrtve nasilja u okviru Dječjeg doma. Broj djece u Dječjem domu „Mladost“ smanjen je za 50% u odnosu na 2010. godinu, a paralelno sa tim zabilježen je porast broja djece u hraniteljskim porodicama. Saopštila je da se broj dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju povećao sa jednog u 2009. godini na 13, koliko ih sada funkcioniše. Prva mala grupna zajednica za djecu bez roditeljskog staranja počela je sa radom 2015. godine u Bijelom Polju i u njoj živi šestoro

djece sa smetnjama u razvoju. Imajući u vidu reformu sistema socijalne i dječje zaštite koja podrazumijeva nov način rada i uvođenje sistema kvaliteta u rad ustanova dječje zaštite, osnovani su Zavod za socijalnu i dječju zaštitu i Inspekcija socijalne i dječje zaštite.

U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju, sva djeca su obuhvaćena zdravstvenom zaštitom i imaju pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu. Takođe, sva djeca imaju pravo da se upišu u škole, bez obzira na status. Zakon o azilu garantuje tražiocima azila pravo na besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država. Ukazala je da se broj djece sa smetnjama u razvoju i romske djece u obrazovnom sistemu povećava. Specijalne škole su transformisane u resursne centre koji su orjentisani na podršku inkluzivnom obrazovanju. U redovne škole uključen je veliki broj djece sa posebnim obrazovnim potrebama.

Podsjetila je da je donesena Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom za period od 2017-2021. Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika usaglašen je sa međunarodnim standardima u oblasti sajber kriminala i dječje pornografije. Izmjenama i dopunama Porodičnog zakona propisane su odredbe kojima se zabranjuje fizičko kažnjavanje djeteta ili bilo koje drugo okrutno, nehumano ili ponižavajuće postupanje. Završena je realizacija projekta Socijalni karton - Informacioni sistem socijalnog staranja iz kojeg se dobijaju podaci o zaštiti djece, a planirano je da se ovaj sistem poveže sa informacionim sistemima relevantnih institucija, radi automatske razmjene podataka.

Svetlana Sovilj je istakla da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja formiralo Radnu grupu za izradu novog Nacionalnog plana akcije za djecu za period 2019-2023. koji pripremaju na osnovu preporuka Komiteta i obuhvatiće sva područja iz Konvencije UN o pravima djeteta. Takođe, u skladu sa preporukama Komiteta koje se odnose na efikasnost Nacionalnog plana akcije za djecu, naglasak će biti na praktičnoj primjeni zakonodavnog okvira. Planirano je povećanje kapaciteta stručnjaka koji se bave djecom, poboljšanje saradnje sa nevladinim organizacijama prilikom pružanja usluga i unapređenje kvaliteta usluga.

Predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja je zaključila da je u oblasti prava djeteta urađeno mnogo, unapređuje se sistem usluga u svim oblastima u skladu sa evropskim standardima, poseban značaj pridaje se podršci osjetljivim grupama djece, kao i djeci u posebnim situacijama, što će im i ubuduće biti prioritet.

U raspravi su učestvovali: izvršna direktorica NVO "Centar za prava djeteta" Rajka Cica Perović, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" Milisav Korać, zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer, savjetnica za vladavinu prava i pretpristupne aktivnosti u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Barbara Rotovnik, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Maryse Daviet, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković, generalni sekretar Skupštine Crne Gore Aleksandar Jovičević, članovi Odbora dr Suad Numanović i Momčilo Martinović i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Izvršna direktorica Centra za prava djeteta Rajka-Cica Perović je podsjetila da su Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO „Centar za prava djeteta“, uz pomoć UNICEF-a, na predsesiji Komiteta UN za prava djeteta, održanoj 3. oktobra 2017. predstavili izvještaje u kojima su dali osvrt na državni Izvještaj o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta. Smatra da je neophodno utvrditi mehanizam praćenja implementacije preporuka Komiteta i iskoristiti sve resurse u državi, ljudske kapacitete, znanja i vještine kako bi se to na kvalitetan način realizovalo. Mišljenja je da mehanizam za praćenje ne treba da sadrži samo šture informacije, već treba prikazati sve preporuke još od 2010. i analizirati stepen njihove implementacije. Smatra da Savjet za prava djeteta treba da ima aktivniju ulogu u iniciranju izmjena zakona, da se javno oglašava povodom kršenja dječjih prava i da poveže sve druge organe nadležne za prava djeteta. Podsjetila je da su prije nekoliko godina zagovarali donošenje zakona o djeci. Važno je da se u svim nadležnim

resorima jasno izdvoje budžetska sredstva za aktivnosti na unapređenju prava djeteta, kako bi prilikom praćenja implementacije preporuka imali uvid o utrošku budžetskih sredstava.

Izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ Milisav Korać je saopštio da je Savez krovna organizacija na državnom nivou koja okuplja 20 lokalnih udruženja, raspoređenih u 16 opština. Istakao je da Odbor za ljudska prava i slobode već devet godina omogućava Savezu da učestvuje na svim značajnijim sjednicama, sastancima i drugim aktivnostima, što bi trebalo da slijede i druge institucije.

Podsjetio je na navode iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori gdje se konstatuje da postoji potreba za boljom koordinacijom politika pošto nijedna institucija nema ukupnu odgovornost za prava djeteta. Ukazao je da još uvijek nema baze podataka za djecu sa smetnjama u razvoju. I pored određenog napretka, djeca sa smetnjama u razvoju suočavaju se sa problemima u oblasti zdravstvene, socijalne i dječje zaštite zbog komplikovanih procedura za ostvarenje pojedinih prava. Na sajtu Upravnog suda može se vidjeti koliko je odluka Ministarstva rada i socijalnog staranja i centara za socijalni rad, donešenih u postupku odlučivanja o pravima iz oblasti socijalne i dječje zaštite, poništeno. Naveo je da još uvijek postoji značajan broj djece sa smetnjama u razvoju koja žive u lošim uslovima. Primjera radi, ima djece sa smetnjama u kretanju koja žive u neadekvatnim stambenim zgradama, pa su onemogućeni u zadovoljenju osnovnih životnih potreba. Takođe, djeca sa smetnjama u razvoju i njihovi roditelji suočavaju se sa teškoćama u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu, posebno prilikom liječenja u inostranstvu. Saopštio je da još nije izvršena raspodjela sredstava za finansiranje projekata nevladinih organizacija, odnosno udruženja koja se bave zaštitom prava djece sa smetnjama u razvoju, što prouzrokuje dodatne probleme. Nevladine organizacije pružaju djeci sa smetnjama u razvoju značajne servise, ali se od njih zahtijeva posjedovanje licenci za rad, što je veoma teško ispuniti i prilično je skupa procedura. Licence nemaju ni pojedine javne ustanove, kao što su dnevni centri.

Uz pohvale što je od 2009. godine otvoreno 13 dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju, smatra neophodnim da se dnevni centri otvore i u ostalim opštinama iako se time rješava problem samo određenog broja djece. Zaključio je da svi zajedno treba da doprinesemo kvalitetnoj primjeni propisa u ovoj oblasti. Iako je Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom propisano da se diskriminacijom smatra i utvrđivanje posebnih uslova za ova lica u pogledu godina života prilikom pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije, naglasio je da u zakonskim propisima iz oblasti zdravstva još uvijek postoje takve odredbe.

Zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer je izrazila zadovoljstvo što se o pravima djeteta razgovara u Skupštini Crne Gore uz učešće svih relevantnih subjekata. Čestitala je Crnoj Gori na značajnom napretku u ovoj oblasti, čemu je doprinio i Odbor za ljudska prava i slobode. U cilju sprovođenja preporuka Komiteta za prava djeteta UNICEF je spreman da nastavi saradnju sa Odborom, Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, državnim organima i civilnim sektorom. Ocijenila je da je mnogo napretka ostvareno u oblasti deinstitucionalizacije, a sada se treba fokusirati na djecu koja su još uvijek u institucijama, posebno na djecu sa smetnjama u razvoju. Mnogo je urađeno u rješavanju problema nasilja nad djecom. Pozdravila je izmjenu Porodičnog zakona kojim je zabranjeno fizičko kažnjavanje djece. Pohvalila je međusektorsku saradnju koju treba primjenjivati u svim oblastima. Potrebno je preduzeti aktivnosti na suzbijanju siromaštva i unapređenju kvaliteta života djece. Nacionalni plan akcije za djecu je veoma važan i biće pripremljen u narednih nekoliko mjeseci. UNICEF podržava saradnju sa Savjetom za prava djeteta. Predstavnica UNICEF-a je naglasila značaj praćenja sprovođenja preporuka Komiteta i važnu ulogu građanskog društva i međunarodnih organizacija u ovom procesu.

Predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Barbara Rotovnik se pridružila čestitkama za ostvareni napredak i istakla da je Delegacija spremna da pruži finansijsku podršku u oblasti prava djeteta.

Šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Maryse Daviet se, takođe, pridružila čestitkama za organizaciju sjednice Odbora. Iskazala je volju i spremnost OEBS-a da pomaže parlamentarnim odborima i crnogorskom društvu u cilju ostvarenja daljeg napretka. Podsjetila je da je Misija ODIHR-a u avgustu ove godine posjetila Crnu Goru radi procjena stanja branitelja ljudskih prava i evidentiranja izazova i dobrih praksi u toj oblasti. Naglasila je da je Crna Gora prva zemlja koju je navedena Misija ODIHR-a posjetila, o čemu će naredne godine biti sačinjen izvještaj. Ponudila je podršku i izrazila spremnost OEBS-a za dalju saradnju u oblasti prava djeteta.

Upućene su pohvale Odboru za ljudska prava i slobode na višegodišnjim kontinuiranim aktivnostima u ovoj oblasti, multisektorskom pristupu i razvijenoj saradnji sa institucijom Zaštitnika, predstavnicima nadležnih državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija. Zaključeno je da je ovakav način rada pravi put za dalji napredak i postizanje mjerljivih rezultata u oblasti prava djeteta.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je naglasila da se ocjene i preporuke Zaštitnika sadržane u Alternativnom izvještaju o pravima djeteta u značajnoj mjeri poklapaju sa Zaključnim zapažanjima Komiteta. Posebno je raduje što je već formirana Radna grupa za izradu novog Nacionalnog plana akcije za djecu, koji treba da bude krovni dokument za ostvarivanje prava djece. Saglasna je da je neophodno poboljšati međusektorsku saradnju i osmisлити novi način rada Savjeta za prava djeteta. U skladu sa sugestijom Komiteta da države članice Zaključna zapažanja učine javnim, Zaštitnik je objavio preporuke na web sajtu i iste odštampao, kao i Konvenciju UN o pravima djeteta sa tri Opciona protokola.

Saopštila je da se sledeće godine obilježava 30 godina od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta i pozvala prisutne da zajedničkim aktivnostima obilježe ovaj datum i doprinesu promociji prava djeteta.

Zamjenica Zaštitnika je zaključila da je mnogo urađeno u ovoj oblasti, veliki je broj strateških dokumenata, redovno se pripremaju izvještaji o njihovoj implementaciji, ali je potrebno precizno utvrditi i prikazati polazne tačke kako bi se mogao mjeriti ostvareni napredak.

Generalni sekretar Skupštine Crne Gore Aleksandar Jovićević je saopštio da je nedavno, čitajući intervju direktora Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru, upoznat da u toj Bolnici boravi oko 50 tzv. „socijalnih pacijenata“ čije liječenje je završeno i mogli bi biti otpušteni, ali nemaju gdje da odu. Interesovalo ga je koje aktivnosti se sprovode u cilju rješavanja ovog problema.

Član Odbora dr Suad Numanović je saopštio da su se članovi Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje prilikom posjeta Bolnici upoznali sa postojanjem „socijalnih pacijenata“. Smatra da je za rješavanje ovog problema potreban međusektorski pristup koji zahtijeva uključenost svih institucija, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou. Posebno značajnim smatra uključivanje uže i šire porodice pacijenata. Mišljenja je da bi ova lica trebalo vratiti u lokalne zajednice iz kojih dolaze i obezbijediti im podršku. Mali je broj onih koji nemaju svoju porodicu, a još manji onih koji nemaju nasljedstvo koje bi mogli koristiti za plaćanje odgovarajućih servisa. Ukoliko imaju određene mentalne probleme, iste treba rješavati u opštim bolnicama gdje postoje psihijatrijske dnevne službe. Poslanik Numanović smatra da će broj ovakvih pacijanata rasti ukoliko se što prije ne preduzmu mjere na faznom rješavanju problema za šta je ključno uspostavljanje saradnje Ministarstva zdravlja, Ministarstva rada i socijalnog staranja i lokalnih samouprava.

Kada je riječ o pravima djeteta, poslanik Numanović je ocijenio da je za relativno kratak period u Crnoj Gori postignut značajan napredak. I pored toga, nedostaje kvalitetna statistika, kao i kvalitetna prezentacija svega što je realizovano. Smatra da svako resorno ministarstvo treba da ima službenika zaduženog za prikupljanje i objedinjavanje podataka iz oblasti prava

djeteta, jer bi vođenje statistike u resornim ministarstvima doprinijelo kvalitetnijem radu Savjeta za prava djeteta.

Član Odbora Momčilo Martinović je podsjetio da je Crna Gora ratifikovala Konvenciju UN o pravima djeteta još 1989. godine, što je potvrdila i nakon obnove nezavisnosti, čime je pokazala punu posvećenost ovoj oblasti. Smatra da je uspostavljen dobar mehanizam izvještavanja prema Komitetu za prava djeteta i izrazio je zadovoljstvo što se preporuke Komiteta ozbiljno prihvataju i sprovode. Mišljenja je da bi trebalo razmotriti mogućnost izmjene strukture Savjeta za prava djeteta, kojim je nekad predsjedavao potpredsjednik Vlade, a participirala su sva resorna ministarstva. Posebnu pažnju treba posvetiti implementaciji zakona i strateških dokumenata, ojačati sistem monitoringa, analizirati koliko budžetskih sredstava se godišnje opredijeli za djecu i jačati kompetencije i stručne resurse lica zaduženih za prava djeteta. Značajna je uloga civilnog sektora, posebno u pružanju usluga, ali im treba pružiti pomoć i podršku u jačanju kapaciteta kako bi ispunili uslove za licenciranje. Apelovao je na međunarodne organizacije da pomognu civilnom sektoru da ojača kapacitete kako bi bili prepoznati kao subjekti koji mogu da obezbijede kvalitetne servise. Ocijenio je da je ogroman napredak ostvaren u obrazovanju pripadnika romske populacije, o čemu svjedoče podaci da 1860 djece romske populacije pohađa osnovnu školu, 142 srednju, a 24 fakultete. Poređenja radi, 1999. godine veliki broj pripadnika ove populacije bio je nepismen.

Zaključio je da je predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, zajedno sa članovima Odbora bio veoma proaktivan, o čemu svjedoče brojne aktivnosti u oblasti prava djeteta i izrazio očekivanje da će takav pristup biti nastavljen i da će omogućiti još veće učešće djece na sjednicama Odbora kada se raspravlja o pitanjima koja ih se tiču. Smatra da je potrebno utvrditi mehanizam za učešće djece na sjednicama odbora.

Direktorica Centra za prava djeteta Rajka-Cica Perović je izrazila zahvalnost što je prepoznata važnost uloge nevladinog sektora u zaštiti prava djeteta, a posebno što je istaknuta važnost učešća djece na sjednicama Odbora, jer je bitno da se u Skupštini omogući njihova stvarna participacija.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio da su na sjednicama Odbora učestvovala djeca iz Dječjeg doma „Mladost“ u Bijeloj i Centra „1. jun“, a 17. septembra 2018. Odbor su posjetili učenici Gimnazije „Stojan Cerović“ i Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole iz Nikšića. Saopštio je da je tokom posjete upoznao učenike sa radom Odbora i odgovarao na njihova pitanja koja su se odnosila na zaštitu ljudskih prava u Crnoj Gori. Poručio je da je ovaj Odbor otvoren za saradnju sa djecom.

Predsjednik Duković je saglasan sa ocjenom svih učesnika sjednice da je u Crnoj Gori ostvaren značajan napredak u oblasti prava djeteta, što je prepoznato i od Komiteta UN za prava djeteta i smatra da je zajednička odgovornost svih subjekata da doprinesu daljem unapređenju stanja u ovoj oblasti. Vlada Crne Gore je pokazala spremnost da radi na rješavanju problema, Ombudsman i civilni sektor korektno prikazuju probleme i izazove koje treba rješavati, preporuke Komiteta predstavljaju ključne smjernice za rad, a sve što je do sada ostvareno daje “vjetar u leđa” za postizanje daljih uspjeha za dobrobit sve djece u Crnoj Gori. Smatra značajnim prikazivanje stvarnog stanja u oblasti prava djeteta u Crnoj Gori, jer ukoliko nijesu prepoznati stvarni problemi, ne mogu se ni riješiti na adekvatan način.

Odbor je na osnovu podataka sadržanih u Zaključnim zapažanjima Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i rasprave sa sjednice jednoglasno (sa šest glasova “za”) odlučio da Kolegijumu Predsjednika Skupštine i nadležnim institucijama podnese

IZVJEŠTAJ

O RAZMATRANJU ZAKLJUČNIH ZAPAŽANJA KOMITETA UN ZA PRAVA DJETETA O KOMBINOVANOM DRUGOM I TREĆEM PERIODIČNOM IZVJEŠTAJU CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2018. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, usvojene 16. marta 2017. godine,
- Nezvaničnog radnog dokumenta Evropske komisije o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 u Crnoj Gori, od novembra 2017. godine,
- Strategije za vjerodostojnu perspektivu proširenja i pojačano angažovanje EU na Zapadnom Balkanu, usvojene 6. februara 2018. godine,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2018. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2017. godinu,

na 23. sjednici, održanoj 3. oktobra 2018. godine, u proširenom sastavu, uz učešće predstavnika institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnih državnih organa, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda, razmotrio je Zaključna zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, **čime je dao doprinos obilježavanju Dječje nedjelje.**

***

Odbor za ljudska prava i slobode je svojim brojnim aktivnostima, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnim državnim organima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama doprinio napretku ostvarenom **u oblasti zaštite prava djeteta.**

Akcent u Planovima rada Odbora u posljednjih šest godina je, između ostalog, bio na **zaštiti prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta.**

Polazeći od činjenice da je u oktobru 2010. godine Crna Gora dobila obavezujuće **Preporuke Komiteta UN za prava djeteta**, na sjednici u decembru 2011. godine na kojoj su, u skladu sa članom 12 Konvencije UN za prava djeteta, učestvovala i djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj i Centra „1. jun“ **Odbor je kao ključne i prioritetne Preporuke Komiteta UN za prava djeteta izdvojio:** uspostavljanje sistema maloljetničkog pravosuđa, reformu sistema socijalne i dječje zaštite, pitanje diskriminacije i inkluzije romske djece, dostupnost zdravstvene zaštite za svu djecu, a posebno za djecu sa smetnjama u razvoju, nepostojanje ambulanti i savjetovališta za zdravlje adolescenata, zabranu fizičkog kažnjavanja u ustanovama i u porodici i izradu strategija za borbu protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije djece.

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava 10. decembra 2013. Odbor je organizovao **tematsku sjednicu posvećenu pravima djeteta**, a u januaru 2014. godine, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Delegacijom Skupštine CG u PSSE, **Drugi regionalni sastanak**

parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, kao doprinos Kampanji Savjeta Evrope „Jedno od petoro“, dok je u decembru 2017, takođe povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, organizovao Konferenciju na temu Prava djeteta, sa akcentom na zaštitu djece od svih vidova nasilja, u svjetlu Kampanje Vlade Crne Gore i UNICEF-a „Zaustavimo nasilje“.

U sklopu kontinuiranih aktivnosti posvećenih pravima djece, Odbor je u periodu od 2011. do 2018. godine razmotrio sledeće **izvještaje**: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije i Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je proslijedio nadležnim organima na dalje postupanje.

U cilju **svеobuhvatnog sagledavanja aktivnosti preduzetih na realizaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta iz 2010. godine** Odbor je u okviru kontrolne i nadzorne uloge razmotrio Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine (62. sjednica Odbora, održana 21. marta 2016.), Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o primjeni preporuka UN Komiteta za prava djeteta (12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.). Tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je proslijedio nadležnim organima na dalje postupanje.

Takođe, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Odbor je razmotrio **Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021. godina** (12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.).

U skladu sa nadzornom ulogom Odbor je organizovao i niz **posjeta ustanovama** u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava.

Takođe, u cilju ostvarivanja direktnog kontakta sa građanima na lokalnom nivou radi praćenja implementacije zakona usvojenih u Skupštini, Odbor je organizovao osam **javnih tribina**, među kojima su **tri o pravima djeteta** na teme: „Prava djeteta- Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

Odbor podržao i priključio se **kampanjama**: „Govorimo o mogućnostima“ (2010. do 2013.), „Naučimo ih nešto drugo“ (2011. godina), „Svako dijete treba porodicu“ (2013. i 2014.), „Svi u vrtić“ (2015. i 2016.) i „Zaustavimo nasilje“ (2017.).

****

Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu: „Kada je riječ o **pravima djeteta**, postoji potreba za boljom koordinacijom politika pošto nijedna institucija nema ukupnu odgovornost za ovu oblast. U aprilu 2017. godine, usvojena je Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja u porodici za period 2017–2021. godina. Izmjene i dopune Porodičnog zakona obezbijedile su bolje procesne garancije za prava djeteta i za eksplicitnu zabranu fizičkog kažnjavanja. Međutim, potrebno je više napora da se obezbijedi adekvatna implementacija. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda pojačala je svoj rad u ovoj oblasti i u porastu je broj prijava u vezi s djecom. Potrebno je više napora i da se riješi pitanje dječijeg prosjačenja i prisilnih dječijih brakova koji uglavnom pogađaju romsku zajednicu, kao i pitanje ukupnog nasilja nad djecom. Potrebna su poboljšanja i u postupanju prema maloljetnicima u zatvorima. Izaziva zabrinutost veoma mali broj prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad djecom i sama identifikacija žrtava. Proces deinstitucionalizacije mora da se nastavi i treba da dobije podršku alternativnih usluga, kao što je hraniteljsko staranje, staranje u srodničkim porodicama i staranje bazirano u zajednici.“ (str. 28 i 29 Preвода Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu),

Odbor je razmatranjem Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima

djeteta /u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore/ realizovao šestu aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2018. godinu.

****

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta je međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija u istoriji. Sa svoje 54 odredbe i opcionim protokolima ona pokriva najširi spektar građanskih, političkih, kulturnih, socijalnih i ekonomskih prava koja se odnose na svu djecu svijeta.

Četiri su osnovna principa koji određuju pristup Konvencije:

- nediskriminacija,
- aktivnosti preduzete u najboljem interesu djeteta,
- pravo na život, opstanak i razvoj i
- poštovanje stavova djeteta u skladu sa starosnom dobi i stepenom zrelosti.

Ovi principi predstavljaju smjernice za sve koji rade na promociji dječjih ljudskih prava, pa i samoj djeci mogu biti putokaz u realizovanju njihovih prava na opstanak, razvoj, zaštitu i participaciju.

Crna Gora je 23. oktobra 2006. godine podnijela sukcesorsku izjavu za set konvencija Ujedinjenih nacija. Samim tim, prihvatila je Konvenciju UN o pravima djeteta i obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta.

Odredbom člana 44 Konvencije ustanovljena je obaveza za države-potpisnice da Komitetu za prava djeteta dostavljaju izvještaj o mjerama na ustanovljavanju prava priznatih Konvencijom i o napretku postignutom u uživanju tih prava.

Države potpisnice Konvencije dužne su da u roku od dvije godine od prihvatanja Konvencije dostave Komitetu za prava djeteta izvještaj o njenoj primjeni. Nakon prvog inicijalnog izvještaja, države svakih pet godina dostavljaju izvještaje o napretku ostvarenom u zaštiti prava djeteta.

***

Vlada Crne Gore je u novembru 2008. godine uputila Komitetu za prava djeteta Inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period 2006 – 2008. godine.

Prilikom razmatranja Inicijalnog izvještaja Crne Gore na sastancima 20. septembra i **1. oktobra 2010. godine** Komitet za prava djeteta je ukazao na **sledeće pozitivne aspekte:**

Komitet konstatuje donošenje:

- (a) Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u julu 2010. godine;
- (b) Zakona o zabrani diskriminacije u julu 2010. godine; i
- (c) novog Porodičnog zakona u januaru 2007. godine.

Komitet pozdravlja ratifikaciju:

- (a) Opcionog protokola na Konvenciju o zabrani mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u martu 2009. godine;
- (b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Opcionog protokola u novembru 2009.;
- (c) Konvencije Savjeta Evrope iz 2009. godine o izbjegavanju apatridije u vezi sa državnom sukcesijom u aprilu 2010. godine;
- (d) Evropske konvencije o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja u martu 2010. godine; i
- (e) Konvencije Savjeta Evrope iz 2005. godine o borbi protiv trgovine ljudima u julu 2008. godine.

Tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 40 preporuka.

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 5. novembra 2015. razmotrila je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, koji je dostavilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

S tim u vezi, Vlada je donijela

ZAKLJUČKE:

1. Vlada je usvojila Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period 2010- 2015. godine.

2. Zadužuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da navedeni izvještaj prevede na engleski jezik i dostavi Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija, koji će Izvještaj, radi dalje procedure, dostaviti Komitetu Ujedinjenih nacija za prava djeteta (CRC Komitetu).

Komitet UN za prava djeteta je u oktobru 2017. godine razmotrio Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o implementaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta.

Prilikom razmatranja Kombinovanog drugog i trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta na sastancima 18. maja i **1. juna 2018.** Komitet za prava djeteta je:

- pozdravio podnošenje Izvještaja Crne Gore i pohvalio konstruktivni dijalog koji je vođen sa crnogorskom delegacijom,
- pozdravio napredak koji je država postigla u raznim oblastima,
- konstatovao napredak u zakonodavnim, institucionalnim i političkim mjerama usvojenim radi sprovođenja Konvencije, uključujući i izmjene Porodičnog zakona i reformu sistema socijalne i dječje zaštite.

Tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 37 preporuka.

Komitet je pozvao Crnu Goru da dostavi svoj četvrti periodični izvještaj do 23. novembra 2023. godine i da u njemu informiše o praćenju i realizaciji Zaključnih zapažanja.

****

Uvodno obrazloženje na 23. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode o Zaključnim zapažanjima Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta dala je Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica I u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

U raspravi su učestvovali: izvršna direktorica NVO “Centar za prava djeteta” Rajka Cica Perović, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa” Milisav Korać, zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer, savjetnica za vladavinu prava i pretpristupne aktivnosti u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Barbara Rotovnik, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Maryse Daviet, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković, generalni sekretar Skupštine Crne Gore Aleksandar Jovićević, članovi Odbora dr Suad Numanović i Momčilo Martinović i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Povodom razmatranja Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, Odbor za ljudska prava i slobode je na 23. sjednici, održanoj 3. oktobra 2018. godine jednoglasno (sa šest glasova “za”) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore pozdravlja posvećenost nadležnih državnih organa ispunjavanju obaveza prema Komitetu UN za prava djeteta, što je realizovano podnošenjem Inicijalnog izvještaja o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period 2006-2008. godina i Kombinovanog drugog i trećeg periodičnog izvještaja o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period 2010-2015. godina.

Takođe, Odbor ocjenjuje da je uspostavljen dobar mehanizam izvještavanja prema Komitetu UN za prava djeteta, jer su u drugom ciklusu podnešena četiri izvještaja iz Crne Gore - Drugi i

Treći periodični izvještaj Crne Gore, Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa Izvještajem Zlatnih savjetnika Zaštitnika, Izvještaj UNICEF-a i Izvještaj NVO "Centar za prava djeteta", što svjedoči da se pravima djeteta u Crnoj Gori posvećuje posebna pažnja.

2. Članovi Odbora za ljudska prava i slobode izražavaju zadovoljstvo činjenicom da je ostvareni napredak u zakonodavnim, institucionalnim i političkim mjerama usvojenim radi sprovođenja Konvencije prepoznat od Komiteta UN za prava djeteta i svih učesnika 23. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, što daje podstrek za preduzimanje daljih aktivnosti u ovoj oblasti.
3. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo ocjenama zamjenice šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori da je u proteklom periodu mnogo napretka ostvareno u oblasti deinstitutionalizacije, rješavanju problema nasilja nad djecom i jačanju međusektorske saradnje. Kontinuirane aktivnosti na smanjenju broja djece u ustanovama kroz podršku biološkoj porodici i razvoj hraniteljstva, kao alternativnog oblika zaštite, rezultirale su smanjenjem broja djece u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj za 50% u odnosu na 2010. godinu i paralelnim porastom broja djece u hraniteljskim porodicama.
Članovi Odbora su saglasni da se u narednom periodu treba fokusirati na djecu koja su još uvijek u institucijama, posebno na djecu sa smetnjama u razvoju. Važnim smatraju preduzimanje koordiniranih aktivnosti na suzbijanju siromaštva i unapređenju kvaliteta života djece.
4. Odbor za ljudska prava i slobode cijeni preporuke Komiteta UN za prava djeteta sadržane u Zaključnim zapažanjima koje su ključne smjernice za dalji rad na unapređenju zaštite prava djeteta i s tim u vezi, ohrabruje nadležne državne organe da u saradnji sa nevladinim organizacijama i uz podršku međunarodnih organizacija, prvenstveno UNICEF-a i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori koje su iskazale spremnost za podršku i finansijsku pomoć, preduzmu mjere na blagovremenoj i kvalitetnoj implementaciji preporuka, za dobrobit sve djece u Crnoj Gori.
5. Odbor ohrabruje nadležne organe da im prioritet bude implementacija preporuka Komiteta UN za prava djeteta iz 2010. godine, koje još nijesu realizovane ili nijesu realizovane u potpunosti. Takođe, izuzetno važnim smatra realizaciju preporuka br. 9, 11, 42, 53 i 60 upućenih Crnoj Gori 2018. kojima Komitet UN za prava djeteta urgira da država:
  - 1) jača ulogu Savjeta za prava djeteta kao glavnog institucionalnog koordinacionog mehanizma na međuministarskom nivou; obezbijedi Savjetu jasan mandat, dovoljno ovlašćenja za koordinaciju svih aktivnosti koje se odnose na implementaciju Konvencije i neophodne ljudske, tehničke i finansijske resurse za efikasno funkcionisanje;
  - 2) uspostavi proces određivanja budžeta koji obuhvata prava djece i definiše jasna izdvajanja za djecu u relevantnim sektorima i organima, garantuje dovoljno budžetskih izdvajanja u svim oblastima i definiše budžetske linije za djecu u nepovoljnim ili ugroženim situacijama;
  - 3) u potpunosti preuzme svoju odgovornost da osigura prava svoj djeci sa smetnjama u razvoju i primijeni pristup zasnovan na ljudskim pravima u pogledu invaliditeta, kao i da podrži i olakša porodičnu brigu o djeci sa smetnjama u razvoju, ubrza proces deinstitutionalizacije i ohrabri hraniteljstvo za djecu koja ne mogu ostati sa njihovim porodicama i da prioritet inkluzivnom obrazovanju nad smještanjem djece u specijalizovane ustanove;
  - 4) razvije sveobuhvatnu strategiju za rješavanje osnovnih uzroka velikog broja djece na ulici u cilju smanjivanja i sprječavanja ove pojave i osigura da se podrška obezbijedi uz puno poštovanje najboljeg interesa djeteta i
  - 5) obezbijedi u domaćem zakonodavstvu eksplicitnu definiciju krivičnog djela prodaje djece i osigura da ona bude inkorporirana u relevantno zakonodavstvo u skladu sa članovima 2 i 3 Fakultativnog protokola; uspostavi mehanizme i procedure za zaštitu prava djece žrtava, uključujući djecu Roma, Aškalija i Egipćana, djecu azilante i djecu izbjeglica i osigura da djeca

žrtve budu tretirane kao žrtve, a ne izvršioци, kao i da razvije i sprovede programe usmjerene na zaštitu, fizičku i psihološku rehabilitaciju i socijalnu integraciju djece žrtava.

6. Odbor pozdravlja ekspeditivnost nadležnih državnih organa Crne Gore koji su već realizovali značajan broj preporuka Komiteta ili je njihova realizacija u toku, čime je zakonodavni i strateški okvir za zaštitu prava djeteta značajno unaprijeđen u skladu sa međunarodnim standardima i ostvaren vidljiv napredak u integrisanju politika vezanih za prava djece u različitim segmentima društva.
7. Pohvaljuju se aktivnosti preduzete na jačanju Savjeta za prava djeteta i planirano formiranje Direkcije za zaštitu djece i mladih u okviru Ministarstva rada i socijalnog staranja, što bi trebalo da doprinese jačanju kapaciteta ovog Ministarstva za unaprijeđenu koordinaciju politika i praksi, kreiranje strategija i politika prema djeci i njihovo efikasno praćenje.
8. Odbor pozdravlja formiranje Radne grupe za izradu novog Nacionalnog plana akcije za djecu za period 2019-2023. koji se priprema na osnovu preporuka Komiteta i obuhvatiće sva područja iz Konvencije UN o pravima djeteta. Takođe, važnim smatra podatak da će naglasak biti na praktičnoj primjeni zakonodavnog okvira, povećanju kapaciteta stručnjaka koji se bave djecom, poboljšanju saradnje sa nevladinim organizacijama prilikom pružanja usluga i unapređenju kvaliteta usluga u porodici i zajednici.
9. Odbor pohvaljuje uspješnu realizaciju Plana transformacije Dječjeg doma „Mladost“ u Bijeloj i očekuje da će, u skladu sa Planom, do kraja 2018. godine početi sa radom nacionalna besplatna SOS linija za djecu žrtve nasilja i sklonište za djecu žrtve nasilja u okviru Dječjeg doma.
10. Članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali učesnici sjednice smatraju da u narednom periodu posebnu pažnju treba posvetiti efikasnijoj implementaciji zakona i strateških dokumenata, ojačati sistem monitoringa, analizirati koliko se budžetskih sredstava godišnje opredijeli za djecu i jačati kompetencije stručnih lica zaduženih za zaštitu prava djeteta.
11. Članovi Odbora su uvjereni da su 13 dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju u kojima je 185 korisnika i Mala grupna zajednica u Bijelom Polju koja ima šest korisnika značajno doprinijeli socijalizaciji djece sa smetnjama u razvoju i njihovoj inkluziji u zajednicu.
U cilju dobijanja konkretnih podataka o funkcionisanju ovog servisa i zadovoljstvu djece sa smetnjama u razvoju i njihovih roditelja pruženim uslugama, Odbor zaključuje da je neophodno izvršiti monitoring-analizu dosadašnjih rezultata rada dnevnih centara u Crnoj Gori. S tim u vezi, Odbor poziva Ministarstvo rada i socijalnog staranja da u saradnji sa ekspertima za ovu oblast tokom 2019. godine izvrši navedenu analizu i dostavljanjem Informacije, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, o rezultatima obavijesti članove ovog Odbora.
12. Povodom preporuke Komiteta da država pojača svoje napore da se informacioni sistemi nadležnih ministarstava i vladinih institucija integrišu u jedan centralizovan i sveobuhvatan sistem za prikupljanje podataka, analizu i širenje informacija, Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je završena realizacija projekta Socijalni karton- Informacioni sistem socijalnog staranja iz kojeg se dobijaju podaci o zaštiti djece i pozdravlja planirane aktivnosti da se ovaj sistem poveže sa informacionim sistemima relevantnih institucija, radi automatske razmjene podataka.
Odbor ocjenjuje da je neophodno uspostaviti harmonizovan sistem za prikupljanje podataka, uz upotrebu pokazatelja razvrstanih prema polu, starosnoj dobi, etničkoj pripadnosti, geografskoj lokaciji i stepenu invaliditeta što bi unaprijedilo donošenje, monitoring i evaluaciju politika, programa i projekata za djecu.
13. Odbor ocjenjuje da je praćenje sprovođenja preporuka Komiteta UN za prava djeteta veoma važno i u tom procesu, pored državnih organa, značajnu ulogu imaju građansko društvo i

međunarodne organizacije. S tim u vezi, Odbor će u okviru kontrolne i nadzorne uloge, u skladu sa nadležnošću utvrđenom Poslovníkom Skupštine Crne Gore, učestvovati u praćenju implementacije preporuka.

14. Imajući u vidu da je zajednička odgovornost svih nadležnih subjekata da doprinesu daljem unapređenju stanja u oblasti prava djeteta, da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i civilni sektor korektno prikazuju probleme, međunarodne organizacije svojim preporukama daju jasne smjernice za djelovanje, a Vlada Crne Gore pokazuje spremnost da radi na rješavanju problema, članovi Odbora za ljudska prava i slobode su zaključili da sve što je do sada zajednički postignuto daje „vjetar u leđa“ za dalje uspjehe i dobrobit sve djece u Crnoj Gori.
15. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore i Ministarstvu rada i socijalnog staranja, na dalji postupak i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, NVO “Građanska alijansa”, NVO “Centar za prava djeteta” i NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, na upoznavanje.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ RADNE GRUPE ZA OPŠTI PERIODIČNI PREGLED (UPR), USVOJEN NAKON PREGLEDA SITUACIJE U POGLEDU LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI KOJI JE SPROVEO SAVJET UN-A ZA LJUDSKA PRAVA U OKVIRU OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio da je Opšti periodični pregled (UPR) novi mehanizam nadzora poštovanja ljudskih prava u zemljama članicama Ujedinjenih nacija koji je dat u mandat Savjetu za ljudska prava Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 60/251 od 15. marta 2006. godine.

U skladu sa obavezom izvještavanja, Crna Gora je predstavila svoj Izvještaj na sjednici Radne grupe za Opšti periodični pregled, održanoj 22. januara 2018. U Izvještaju je prikazan napredak, izazovi i obaveze Crne Gore na planu daljeg jačanja sistema zaštite i poštovanja ljudskih prava i sloboda. Nakon toga, na 38. sesiji Savjeta za ljudska prava, održanoj 29. juna 2018. godine usvojen je konačni Izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru mehanizma Opšteg periodičnog pregleda.

Predsjednik je naglasio da je ovaj Izvještaj podnešen u okviru trećeg ciklusa UPR-a koji je počeo 1. maja 2017. Podsjetio je da su u okviru prvog ciklusa UPR-a Crnoj Gori upućene 54 preporuke, u okviru drugog ciklusa 124 preporuke, od čega je Crna Gora prihvatila 120, dok je u okviru trećeg ciklusa upućeno 169 preporuka, od čega je država prihvatila 159.

Generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava Blanka Radošević Marović je podnijela uvodno izlaganje o Izvještaju Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR) naglašavajući da Crna Gora poklanja veliku pažnju ovom procesu koji omogućava državi da ukaže na nacionalna dostignuća, ali i izazove sa kojima se suočava.

Saopštila je da je na sjednici Radne grupe Savjeta UN-a za ljudska prava iskazana nedvosmislena posvećenost Crne Gore najvišim vrijednostima demokracije i principima i načelima sadržanim u Povelji UN, Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim pravnim dokumentima u oblasti ljudskih prava.

Navela je da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava doživljava preporuke kao dodatni podsticaj za unapređenje stanja ljudskih prava u Crnoj Gori, pa će nastojati da sprovodi mjere i aktivnosti koje će osigurati efikasnost institucionalnog okvira za ljudska prava i puno sprovođenje ratifikovanih međunarodnih dokumenata.

Osvrnula se na preporuke iz nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava koje se odnose na borbu protiv diskriminacije, rodnu ravnopravnost, manjinske narode i Rome.

Saopštila je da će prioritet biti aktivnosti u borbi protiv diskriminacije svih etničkih manjina i marginalizovanih grupa u cilju njihove pune inkluzije. Uskoro će biti usvojene Strategija manjinske politike za period 2018-2023. i Strategija unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba za period 2019-2023, kao i zakon koji će regulisati istopolno partnerstvo. Kroz multisektorski pristup pružaće se odgovori na izazove u ostvarivanju ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba, odnosno manjinskih naroda. Radiće na usvajanju zakona o rodnom identitetu koji će omogućiti promjenu oznake pola. U pravnom sistemu Crne Gore ne postoje zakonske odredbe kojima se od transrodnih osoba zahtijeva da se podvrgnu hirurškoj intervenciji kako bi ostvarile neki građanski status. U skladu sa Pravilnikom o medicinskim kriterijumima za promjenu pola, propisana pravila nijesu od uticaja za utvrđivanje rodnog identiteta, niti promjena pola može biti uslov za rodni identitet.

Ukazala je da se sprovede aktivnosti na implementaciji trećeg Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti koji uključuje mjere za političko i ekonomsko osnaživanje žena, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, eliminaciju višestruke diskriminacije, kao i zaštitu od svih oblika nasilja. Planirane su izmjene izbornog zakonodavstva koje će omogućiti učešće žena do 40% u zakonodavnoj vlasti, što će doprinijeti jačanju javnih politika za poboljšanje položaja žena u javnom i političkom životu i svim oblastima u kojima je prisutan rodni disbalans. Poseban fokus biće na sprečavanju selektivnih abortusa redovnim mjerama kontrole i nadzora nad radom javnih i privatnih zdravstvenih ustanova.

Naglasila je da će Crna Gora nastaviti da kontinuirano radi na unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, posebno romske i egipćanske populacije, kroz primjenu unaprijeđenog zakonodavnog i strateškog okvira. Primjenom Zakona o manjinskim pravima i slobodama nastoji se obezbijediti institucionalna podrška u ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, očuvanju i zaštiti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, kao i jačanju kapaciteta nacionalnih savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Takođe, realizuju se istraživanja o zastupljenosti manjina u organima uprave na nacionalnom i lokalnom nivou sa ciljem planiranja mjera za ostvarivanje njihovog proporcionalnog učešća, po čemu je Crna Gora jedinstvena, ne samo u regionu, nego i šire. Saopštila je da će Crna Gora nastaviti da kontinuirano realizuje aktivnosti na planu pune implementacije Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. godina i da obezbjeđuje budžetska sredstva za njeno sprovođenje. Akcenat u realizaciji aktivnosti je na omogućavanju romskoj i egipćanskoj populaciji pristupa obrazovanju, tržištu rada, zdravstvenim uslugama i stanovanju. U cilju kontinuiranog porasta broja romske djece u obrazovnom sistemu, fokus je postavljen na integraciju, pravičnost, kvalitet i kontinuitet obrazovanja.

Zaključila je da i drugi nadležni organi preduzimaju aktivnosti na realizaciji preporuka u oblastima: borba protiv torture, reforma pravosuđa, borba protiv korupcije, sloboda izražavanja, sloboda medija, borba protiv trgovine ljudima i protiv nasilja u porodici.

U raspravi su učestvovali: predsjednik NVO „Građanska alijansa“ Boris Raonić, zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Boris Raonić, predsjednik NVO “Građanska alijansa” je saopštio da je UPR proces kojim koordinira Ministarstvo vanjskih poslova jedinstven primjer ostvarene saradnje cijelog društva, uz ocjenu da je ovaj proces u Crnoj Gori partnerski, transparentan i inkluzivan. Mišljenja je da Ministarstvo vanjskih poslova ubuduće treba da ima proaktivniju ulogu i da Crna Gora treba da daje preporuke drugim državama, članicama Ujedinjenih nacija u okviru UPR procesa. Raonić smatra da i druge institucije treba da slijede primjer rada Odbora za ljudska prava i slobode i Ministarstva vanjskih poslova u pogledu saradnje i otvorenosti.

Zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je još jednom čestitala Crnoj Gori što je prihvatila veliki broj preporuka UPR-a i isto pohvalila. Ukazala je na preporuke koje se odnose na puno sprovođenje normativnog okvira za zaštitu prava djeteta, jačanje Savjeta za prava djeteta i potpuno sprovođenje Strategije za zaštitu djece od nasilja. Saopštila je da MONSTAT u saradnji sa UNICEF-om počinje istraživanje višestrukih pokazatelja stanja prava djece u Crnoj Gori i prikupljanje podataka o djeci. Ukazala je na važnost podataka u kreiranju programa i politika i ponovila značaj međusektorske saradnje.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je zaključio da se bez zajedničkog rada ne može postići veći napredak u ovoj oblasti. Saglasan je sa ocjenom da je ostvaren napredak u položaju romske populacije u Crnoj Gori, što je posebno vidljivo u oblasti obrazovanja jer je povećan broj romske djece koja pohađaju sve nivoe obrazovanja. Istakao je da napredak u ovoj oblasti nije ostvaren preko noći, već je rezultat rada svih državnih institucija, kao i nevladinog sektora koji je posebno doprinio promjeni tradicionalnih obrazaca ponašanja Roma i Egipćana. Iako je u Crnoj Gori ostvaren napredak, predstoje brojne aktivnosti, a preporuke koje ukazuju na identifikovane probleme predstavljaju jasne smjernice za rad. Značajan broj preporuka već se implementira, a obaveza svih nadležnih organa je da u saradnji sa civilnim društvom i uz podršku međunarodne zajednice preduzmu mjere na njihovoj potpunoj realizaciji.

Odbor je na osnovu podataka sadržanih u Izvještaju Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR), usvojenom nakon pregleda situacije u pogledu ljudskih prava u Crnoj Gori koji je sproveo Savjet UN-a za ljudska prava u okviru Opšteg periodičnog pregleda i rasprave sa sjednice jednoglasno (sa šest glasova “za”) odlučio da Kolegijumu Predsjednika Skupštine i nadležnim institucijama podnese

I Z V J E Š T A J
O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA RADNE GRUPE ZA OPŠTI PERIODIČNI
PREGLED (UPR), USVOJENOG NAKON PREGLEDA SITUACIJE U POGLEDU
LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI
KOJI JE SPROVEO SAVJET UN-A ZA LJUDSKA PRAVA
U OKVIRU OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 23. sjednici, održanoj 3. oktobra 2018. godine, u proširenom sastavu, uz učešće predstavnika institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnih državnih organa, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinih organizacija, razmotrio Izvještaj Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR), usvojen nakon pregleda situacije u pogledu ljudskih prava u Crnoj Gori koji je sproveo Savjet UN-a za ljudska prava u okviru Opšteg periodičnog pregleda.

****

Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu:

„Temeljna prava

Nastavljene su reforme s ciljem daljeg usaglašavanja sa standardima EU i međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava, a ostvaren je napredak naročito kada je riječ o zakonodavstvu za zabranu diskriminacije. Crna Gora sada treba da obezbijedi adekvatne mehanizme za zaštitu posebno osjetljivih grupa od diskriminacije. Sprovođenje zakonodavstva i dalje je slabo, a treba da se povećaju institucionalni kapaciteti za ljudska prava. Romska i egipćanska manjina i dalje je najugroženija zajednica – najviše izložena diskriminaciji. Nasilje zasnovano na rodnoj pripadnosti i nasilje nad djecom takođe su i dalje ozbiljni problemi u zemlji.

Da bi se riješili ovi nedostaci, Crna Gora treba naročito da:

→ dalje ojača institucije za ljudska prava i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, i da povećá njihovo poznavanje međunarodnih i evropskih standarda u oblasti ljudskih prava;

→ ojača primjenu i zaštitu ljudskih prava i obezbijedi djelotvornu zaštitu žrtava povreda ljudskih prava i tako što će obezbijediti djelotvorne istrage zlostavljanja koje počinu organi za sprovođenje zakona i slučajeva smrtnih ishoda i fizičkih napada na fizička lica, u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP);

→ obezbijedi djelotvorno sprovođenje politika iz oblasti temeljnih prava o rodnoj ravnopravnosti, pravima djeteta i pravima Roma obezbjeđivanjem dovoljno sredstava iz budžeta za sprovođenje politika, poboljšanje kapaciteta nadležnih institucija i povećanje njihove međuinstitucionalne koordinacije.” (str. 24 i 25 Preвода Izvještaja),

i svoje Poslovníkom Skupštine Crne Gore utvrđene nadležnosti, Odbor za ljudska prava i slobode je razmatranje Izvještaja Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR), usvojenog nakon pregleda situacije u pogledu ljudskih prava u Crnoj Gori ocijenio veoma značajnim radi sagledavanja ukupnog stanja u oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori.

Opšti periodični pregled (UPR) je novi mehanizam nadzora poštovanja ljudskih prava u zemljama članicama Ujedinjenih nacija koji je dat u mandat Savjetu za ljudska prava Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 60/251 od 15. marta 2006. godine.

Opšti periodični pregled Savjet za ljudska prava ostvaruje razmatranjem tri osnovna dokumenta (Državni izvještaj o stanju ljudskih prava, Izvještaj Kancelarije visokog komesara za ljudska prava koji se zasniva na izvještajima ugovornih tijela UN i informacijama specijalnih procedura UN, Izvještaj Kancelarije visokog komesara UN za ljudska prava koji se zasniva na informacijama nevladinih organizacija i drugih zainteresovanih subjekata) i usmenim dijalogom sa državnom delegacijom. Pregled se sprovodi u okviru Radne grupe Savjeta za ljudska prava.

Prvi ciklus

Tokom prvog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda koji je trajao od 2008-2011. razmotreno je stanje ljudskih prava u 192 države.

Izvještaj o Crnoj Gori razmotren je na sjednici Radne grupe za Opšti periodični pregled, održanoj 3. decembra 2008. godine.

Crnoj Gori su upućene 54 Preporuke.

Drugi ciklus

Drugi ciklus Opšteg periodičnog pregleda se odvijao u periodu od 2012. do 2016. godine.

– Crna Gora je u skladu sa smjernicama odluke Savjeta za ljudska prava A/HRC/DEC/17/119 pripremila Izvještaj koji je sadržao pregled stanja ljudskih prava u Crnoj Gori i napredak ostvaren u periodu između dva ciklusa UPR (2008–2012), sa posebnim fokusom na implementaciju preporuka prvog preglednog procesa.

Izvještaj je bio rezultat zajedničkog rada državnih organa (ministarstava i organa uprave) i nevladinih organizacija (Građanska alijansa, Centar za demokratiju i ljudska prava i Centar za prava djeteta). Proces izrade izvještaja podržao je sistem Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, po svom izboru, nije učestvovala u radu radne grupe, ali je konsultovana u dijelu Izvještaja u kojem su bile neophodne informacije iz njene nadležnosti.

Izvještaj je razmotren na sjednici Savjeta za ljudska prava, 28. januara 2013. godine.

Crnoj Gori su upućene 124 Preporuke, a njihov broj je veći u odnosu na 2008. iz razloga što je tada svaka zemlja pojedinačno dostavljala Preporuke i insistirala da se sve te Preporuke zadrže, bez objedinjavanja istih ili sličnih, što je bila praksa i metodologija u prethodnom periodu.

Od 124 Preporuke upućene u okviru Drugog UPR ciklusa, Crna Gora je prihvatila 120.

Poređenjem Preporuka iz 2008. i iz 2013. godine uočava se da su se Preporuke iz 2008. odnosile na donošenje zakona iz oblasti zaštite ljudskih prava, a iz 2013. na primjenu usvojenih zakona i strateških dokumenata.

Ključne Preporuke upućene Crnoj Gori mogu se grupisati u sledeće oblasti: međunarodno pravni dokumenti o ljudskim pravima i slobodama i institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava; borba protiv diskriminacije; rodna ravnopravnost, prava osoba sa invaliditetom, posebno djece sa teškoćama u razvoju; prava manjinskih naroda, posebno pripadnika RAE populacije; prava raseljenih i interno-raseljenih lica; jačanje administrativnih kapaciteta i nezavisnosti Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore; prava djece, zaštita od nasilja u porodici i seksualnog iskorišćavanja djece; reforma pravosuđa i unapređenje rada pravosuđa, posebno u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala; sloboda medija i sloboda vjerskih zajednica.

Podsjećanja radi, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 25. saziva na Osmoj sjednici, održanoj 29. marta 2013. godine razmotrio je:

a) Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija (period 2008-2012), predstavljen na sjednici Savjeta za ljudska prava u Ženevi, 28. januara 2013. godine;

b) Izvještaj o stanju ljudskih prava Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za potrebe Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija, i

c) Izvještaj o zaštiti prava djeteta koji su sačinile deset nevladinih organizacija za potrebe izrade Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija (period 2008-2012).

Tom prilikom, članovi Odbora su ocijenili da nadležni državni organi i institucije u kontinuitetu preduzimaju brojne aktivnosti u cilju poboljšanja zakonske i institucionalne infrastrukture za zaštitu ljudskih prava.

Zaključeno je da je u periodu od 2008. do 2012. Crna Gora ostvarila značajan napredak u sistemu zaštite ljudskih prava i sloboda, što je potvrda posvećenosti najvišim vrijednostima demokratije i principima i načelima proklamovanim u Povelji Ujedinjenih nacija, Univerzalnoj deklaraciji i međunarodno-pravnim dokumentima u oblasti ljudskih prava.

Treći ciklus

Treći ciklus Opšteg periodičnog pregleda počeo je 1. maja 2017. godine.

Izvještaj Crne Gore u kojem je prikazan napredak, izazovi i obaveze Crne Gore na planu daljeg jačanja sistema zaštite i poštovanja ljudskih prava i sloboda predstavljen je na sjednici Radne grupe za Opšti periodični pregled, održanoj 22. januara 2018.

Na 38. sesiji Savjeta za ljudska prava, održanoj 29. juna 2018. godine usvojen je konačni Izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru mehanizma Opšteg periodičnog pregleda Savjeta za ljudska prava.

Od 169 preporuka upućenih tokom Trećeg UPR ciklusa Crna Gora je prihvatila 159.

Ključne Preporuke upućene Crnoj Gori mogu se grupisati u sledeće oblasti: međunarodnopravni instrumenti i saradnja sa mehanizmima za ljudska prava i institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava; borba protiv diskriminacije; borba protiv torture; reforma pravosuđa i borba protiv korupcije; sloboda izražavanja i sloboda medija; borba protiv trgovine ljudima; borba protiv nasilja u porodici, nad ženama i djecom; rodna ravnopravnost i osnaživanje žena i djevojčica; prava djeteta; Romi i manjinski narodi; osobe sa invaliditetom; izbjeglice, raseljena i interno-raseljena lica i smanjenje apatridije.

****

Uvodno obrazloženje Izvještaja Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR), usvojenog nakon pregleda situacije u pogledu ljudskih prava u Crnoj Gori koji je sproveo Savjet UN-a za ljudska prava u okviru Opšteg periodičnog pregleda dala je Blanka Radošević Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

U raspravi su učestvovali: predsjednik NVO „Građanska alijansa“ Boris Raonić, zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer i predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković.

Povodom razmatranja Izvještaja Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR), usvojenog nakon pregleda situacije u pogledu ljudskih prava u Crnoj Gori koji je sproveo Savjet UN-a za ljudska prava u okviru Opšteg periodičnog pregleda, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore pozdravlja posvećenost nadležnih državnih organa ispunjavanju obaveza prema Savjetu UN-a za ljudska prava, što potvrđuju informacije o preduzetim aktivnostima, sadržane u Nacionalnom izvještaju o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori predstavljenom na sjednici Radne grupe za Opšti periodični pregled, održanoj u Ženevi 22. januara 2018.
Odbor izražava zadovoljstvo što su aktivnosti Crne Gore na jačanju sistema zaštite i poštovanja ljudskih prava i sloboda prepoznate od učesnika sjednice Radne grupe za Opšti periodični pregled, ali i od učesnika 23. sjednice Odbora.
2. Odbor ocjenjuje da su sveobuhvatne nacionalne reforme u oblasti jačanja nezavisnosti pravosuđa, borbe protiv diskriminacije, rodne ravnopravnosti, borbe protiv nasilja u porodici, zaštite osjetljivih grupa, djece i lica sa invaliditetom i borbe protiv trgovine ljudima u kojima je ostvaren visok stepen zaštite i afirmacije ljudskih prava i sloboda bile najbolja preporuka Crnoj Gori za ostvarenje ključnih vanjskopolitičkih ciljeva- pristupanja NATO-u i napretka na putu ka punopravnom članstvu u Evropsku uniju, što je prepoznato i od Savjeta UN za ljudska prava.
3. Odbor za ljudska prava i slobode cijeni preporuke sadržane u Izvještaju Radne grupe za Opšti periodični pregled (UPR), usvojenom nakon pregleda situacije u pogledu ljudskih prava u Crnoj Gori koje predstavljaju važne smjernice i dodatni podsticaj za dalji rad na unapređenju zaštite i poštovanja ljudskih prava.
S tim u vezi, Odbor ohrabruje nadležne državne organe da u saradnji sa civilnim društvom i uz podršku međunarodne zajednice preuzmu mjere na blagovremenoj i kvalitetnoj realizaciji preporuka, što će doprinijeti i uspjehu Crne Gore na putu evropskih integracija, ali i boljem životu svih građana.
4. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja spremnost nadležnih organa u Crnoj Gori da implementiraju preporuke upućene u okviru trećeg ciklusa UPR-a i izražava zadovoljstvo što je od 159 prihvaćenih preporuka, njih 144 u procesu implementacije ili su već implementirane. Odbor ohrabruje nadležne organe da nastave sa sprovođenjem mjera i aktivnosti koje će osigurati efikasnost institucionalnog okvira za ljudska prava i puno sprovođenje ratifikovanih međunarodnih dokumenata i domaćeg zakonodavstva.
5. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja aktivnosti preduzete na implementaciji 14 preporuka iz trećeg ciklusa UPR-a koje se odnose na borbu protiv diskriminacije, što će doprinijeti daljem jačanju zakonodavnog i institucionalnog okvira u ovoj oblasti.
Izražava očekivanje da će planirane aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava u borbi protiv diskriminacije svih etničkih manjina i marginalizovanih grupa doprinijeti njihovoj punoj inkluziji u sve segmente društva. Takođe, Odbor ohrabruje nadležne organe da u narednom periodu naglasak stave na punu implementaciju donešenih strategija i obezbjeđivanje dovoljnih finansijskih sredstava za realizaciju pratećih akcionih planova, što sugerišu i međunarodne organizacije koje u kontinuitetu prate stanje ljudskih prava u Crnoj Gori.
6. Odbor ocjenjuje da je potrebno uložiti dodatne napore u implementaciju kvalitetnog Zakona o manjinskim pravima i slobodama kako bi se obezbijedila institucionalna podrška u ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, očuvanju i zaštiti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, kao i jačanju kapaciteta savjeta manjinskih naroda.
S obzirom na to da je Vlada Crne Gore jedina, ne samo u regionu, nego i šire koja vrši redovna istraživanja o srazmjernoj zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda u javnim službama, organima državne vlasti i lokalnim samoupravama, Odbor potencira nastavak

aktivnosti radi efikasnijeg sprovođenja Ustavnih i zakonskih normi u cilju djelotvornijeg učešća i zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore i dosljednog sprovođenja garancije o njihovoj srazmjernoj zastupljenosti.

7. S obzirom da je Crna Gora od 14 upućenih preporuka u oblasti Romi i manjinski narodi, prihvatila 13 koje su u procesu implementacije ili implementirane, Odbor ukazuje da u narednom periodu treba obezbijediti bolju koordinaciju aktivnosti svih subjekata koji se bave poboljšanjem položaja Roma i u skladu sa Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. preduzeti konkretne mjere u obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu, stanovanju i kulturi, identitetu i informisanju.
Iako je ostvaren značajan napredak u obrazovanju Roma, o čemu svjedoče podaci da je u školskoj 2017/18.godini u predškolske ustanove upisano 190 djece romske i egipćanske zajednice, osnovne škole 1860 učenika, srednje 142 učenika, dok je na fakultetima 24 pripadnika romske i egipćanske zajednice, neophodno je intenzivirati aktivnosti u ovoj oblasti, jer je obrazovanje preduslov za njihovu potpunu inkluziju.
8. Imajući u vidu preporuke u oblasti prava djeteta kojima se ukazuje na potrebu efikasne primjene zakonodavnog i strateškog okvira, Odbor pohvaljuje aktivnosti preduzete na jačanju uloge Savjeta za prava djeteta i donošenju novog Nacionalnog plana akcije za djecu za period 2019-2023. Takođe, važnim smatra aktivnosti na povećanju kapaciteta stručnjaka koji se bave djecom i porodicom, poboljšanju saradnje sa nevladinim organizacijama i unapređenju kvaliteta usluga. Ohrabruje nadležne državne organe da nastave sa mjerama na realizaciji Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period 2017-2021, sprovođenjem kampanja i edukacija u cilju podizanja svijesti o zaštiti djece od nasilja i prevenciji maloljetničkih brakova, posebno među romskom populacijom.
9. Kada je u pitanju borba protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, Odbor očekuje da će usvajanje Strategije unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. i zakona koji će regulisati istopolno partnerstvo, planirano za IV kvartal 2018. godine doprinijeti daljem unapređenju stanja u ovoj oblasti. Takođe, važnim smatra planirane aktivnosti na pripremi zakona o rodnom identitetu koji će omogućiti promjenu oznake pola.
10. Odbor pozdravlja aktivnosti preduzete na implementaciji trećeg Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti i očekuje da će se prilikom rada na reformi izbornog zakonodavstva razmotriti predlog za učešće žena do 40% u zakonodavnoj vlasti, što bi doprinijelo jačanju javnih politika za poboljšanje položaja žena u javnom i političkom životu i svim oblastima u kojima je prisutan rodni disbalans.
11. Iako je ostvaren značajan napredak u sistemu zaštite ljudskih prava i sloboda, Odbor ocjenjuje da je u narednom periodu potrebno uložiti više napora u implementaciju kvalitetnog zakonodavstva kako bi se postigli konkretniji i vidljiviji rezultati, čime će Crna Gora još jednom potvrditi svoju posvećenost najvišim vrijednostima demokratije i principima i načelima sadržanim u Povelji Ujedinjenih nacija, Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim pravnim dokumentima u oblasti ljudskih prava.
12. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Ministarstvu vanjskih poslova i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, na dalji postupak i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, NVO "Građanska alijansa", NVO "Centar za prava djeteta" i NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", na upoznavanje.

TREĆA TAČKA- PREDLOG ZAHTJEVA ZA DODJELU BUDŽETSKIH SREDSTAVA ZAŠTITNIKU LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2019. GODINU

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio da je članom 53 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („ Službeni list CG, br. 42/2011 i 32/14) utvrđeno da Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku/ci podnosi radno tijelo Skupštine nadležno za oblast ljudskih prava, na predlog Zaštitnika/ce. Takođe, saopštio je da je Odbor svih prethodnih godina u potpunosti podržavao predloge Zaštitnika, jer shvata važnost ove Institucije u društvu i potrebu obezbjeđivanja sredstava neophodnih za njeno kvalitetno funkcionisanje.

Uvodno obrazloženje Predloga zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu dao je Ivan Krkeljić, generalni sekretar institucije Zaštitnika.

Saopštio je da su prilikom koncipiranja Predloga zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava vodili računa da obezbijede postignuti nivo funkcionisanja Institucije, određeni napredak u jačanju kadrovskih kapaciteta, sprovođenju obuka i u promotivnim aktivnostima.

Sredstva za 2019. godinu planirana su u iznosu od 710.174,33 eura, što je za 22.998,65 eura više nego u 2018. Iako je prema limitima definisanim od strane Ministarstva finansija uvećanje sredstava bilo moguće do 5.000 eura, nada se da će im Ministarstvo finansija i ovom prilikom izaći u susret.

Pojasnio je da je uvećanje sredstava planirano za bruto zarade zaposlenih i konsultantske usluge, projekte i studije. Sredstva za bruto zarade planirana su u iznosu od 553.623,33 eura, što je 10.000 eura više nego u tekućoj godini. Trenutno je 29 zaposlenih službenika, kao i Zaštitnik i četiri zamjenika, od kojih je jedno mjesto Zamjenika Zaštitnika nepopunjeno. Povećanje iznosa sredstava za bruto zarade prouzrokovano je planiranim jačanjem kadrovskih kapaciteta koje bi podrazumijevalo zaposlenje tri nova službenika do kraja 2019. kako bi do tada imali 37 zaposlenih. Takođe, u skladu sa preporukama Državne revizorske institucija i Unutrašnje revizije, važno bi bilo da sistematizuju i zaposle blagajnika.

Krkeljić je saopštio da su planirana sredstva za ostale budžetske stavke: rashodi za materijal, rashodi za gorivo, službena putovanja, komunikacione usluge, bankarske usluge, usluge stručnog usavršavanja i ostale usluge uglavnom na istom nivou kao i tekuće godine.

Zbog većeg broja sastanaka, konferencija, okruglih stolova predloženo je povećanje troškova reprezentacije za 524 €.

Istakao je da su sredstva za konsultantske usluge, projekte i studije predložena u iznosu od 26.500 eura, što je za 6.500 eura više u odnosu na 2018. Pojasnio da je to u skladu sa preporukama Evropske unije iz Izvještaja o Crnoj Gori i Poglavlja 23- Pravosuđe i temeljna prava gdje se sugerije da se institucija Zaštitnika učini vidljivijom, posebno u pogledu promotivnih aktivnosti. S tim u vezi, planirana su tri projekta:

- organizovanje Konferencije tijela za jednakost zemalja Jugoistočne Evrope u sklopu obilježavanja “Dana tolerancije”, 16. novembra 2019. godine koje bi uslijedilo nakon konferencija održanih u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu i Tirani gdje se planirana održavanje konferencije do kraja ove godine. Ovo je važno jer Tijela za jednakost kroz rad Mreže razvijaju saradnju i sopstvene kapacitete u zaštiti od diskriminacije i poštovanju ljudskih prava i sloboda u svojim zemljama, a njihovo čvršće povezivanje omogućilo je zajednički nastup i u drugim mrežama, što je unaprijedilo ugled država u prevenciji i zaštiti od diskriminacije;

- sprovođenje istraživanja o učeničkom standardu u Crnoj Gori koje bi po metodologiju podrazumijevalo statističku obradu, terenski rad, organizovanje fokus grupa sa profesionalcima i djecom/učenicima, vodeći računa o teritorijalnoj zastupljenosti, analizu prikupljenih podataka, kao i sačinjavanje posebnog izvještaja sa predlogom mjera za unapređivanje položaja učenika u Crnoj Gori na različitim nivoima, i

- sprovođenje istraživanja vezanog za stanje migracija i standarda u Crnoj Gori koje bi po metodologiji podrazumijevalo statističku obradu, terenski rad, organizovanje fokus grupa sa policijskim službenicima i iregularnim migrantima u policijskim stanicama, prihvatilištima za strance, analizu prikupljenih podataka, kao i sačinjavanje posebnog izvještaja sa predlogom mjera za unapređivanje položaja iregularnih migranata u Crnoj Gori na različitim nivoima.

Generalni sekretar institucije Zaštitnika je izrazio nadu da će ove projekte podržati Ministarstvo finansija, a u krajnjem, važno je da im se ne umanje sredstva na ovoj poziciji u odnosu na tekuću godinu.

Dodao je i da su planirana sredstva za održavanje softvera uvećana za 1.500 eura u odnosu na tekuću godinu, jer Institucija ima novi softver za upravljanje pritužbama koji je testnog karaktera. Takođe, neznatno su uvećana sredstva za opremu zbog dotrajalosti postojeće i potrebe za nabavkom nove opreme.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio da je jedna od konstantnih preporuka Evropske komisije bila da se ojačaju kapaciteti institucije Zaštitnika, zbog čega bi i trebalo podržati Predlog zahtjeva Zaštitnika za dodjelu budžetskih sredstava za 2019. godinu, jer bez jake institucije Ombudsmana i civilnog sektora ne može se na pravi način unaprijediti stanje ljudskih prava.

Takođe, Predsjednik smatra da institucija Zaštitnika zahtijeva ispunjavanje visokih kriterijuma prilikom zapošljavanja novih službenika.

Uzimajući u obzir preporuke iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori u kojem se navodi da treba jačati kapacitete institucije Zaštitnika, učiniti je vidljivijom i obezbijediti finansijske resurse koji će biti dovoljni da im omoguće efikasnost u vršenju poslova, Odbor je jednoglasno (sa šest glasova "za") podržao Predlog Zaštitnika i utvrdio Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu koji će dostaviti Ministarstvu finansija.

ČETVRTA TAČKA- INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA PREDUZETIM POVODOM REALIZACIJE PLANOM ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2018. GODINU UTVRĐENE AKTIVNOSTI: MEĐUNARODNA AKTIVNOST- POSJETA PARLAMENTU REPUBLIKE SLOVENIJE (KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI) I OMBUDSMANU REPUBLIKE SLOVENIJE, RADI RAZMJENE ISKUSTAVA (III KVARTAL 2018. GODINE)

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao članove Odbora o aktivnostima preduzetim povodom realizacije međunarodne aktivnosti utvrđene Planom rada Odbora za 2018. godinu - *Posjeta Parlamentu Republike Slovenije (Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti) i Ombudsmanu Republike Slovenije, radi razmjene iskustava (III kvartal 2018. godine)*.

Nakon inicijative predsjednika Dukovića, predsjednica Komisije je predložila da se posjeta realizuje sredinom decembra 2018. godine.

S obzirom da je u tom periodu intenzivan rad plenuma i radnih tijela Skupštine Crne Gore, Odbor je jednoglasno donio Zaključak da se planirana studijska posjeta pomjeri za I kvartal 2019.

PETA TAČKA- INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U AVGUSTU I SEPTEMBRU 2018. GODINE

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova „za“) usvojio:

- Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ekspertskom misijom ODIHR-a za oblast ljudskih prava, održanog u Podgorici 27. avgusta 2018. godine i sa Okruglog stola o položaju branitelja ljudskih prava, održanog u Podgorici 30. avgusta 2018. godine,
- Informaciju o posjeti učenika Gimnazije „Stojan Cerović“ i Srednje ekonomsko-gostiteljske škole iz Nikšića i njihovih profesora Odboru za ljudska prava i slobode, održanoj 17. septembra 2018. godine i
- Informaciju sa sastanka člana Odbora za ljudska prava i slobode, poslanika Mirsada Murića sa ekspertkinjama koje sprovode analizu inter-sektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori i njihovim porodicama, održanog u Podgorici 27. septembra 2018. godine.

Odlučeno je da usvojene Informacije, u skladu sa uobičajenom praksom, budu sastavni dio Zapisnika sa 23. sjednice Odbora.

Takođe, članovi Odbora su upoznati sa Informacijom sa Nacionalne konferencije „Smjestimo korupciju u muzej!“, održane u Podgorici 28. septembra 2018. godine, koju je pratio saradnik u Sekretarijatu Odbora.

ŠESTA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

- (1) Poziv predsjednika Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta za učešće na Interparlamentarnom sastanku odbora na temu „Aspekti osnovnih prava inkluzije Roma i borba protiv antiromstva“, koji će se održati u Evropskom parlamentu u Briselu 18. oktobra 2018. godine**

Predsjednik dr Halil Duković je upoznao članove Odbora sa Pozivom Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta za učešće do četiri člana Odbora za ljudska prava i slobode na Interparlamentarnom sastanku odbora na temu “Aspekti osnovnih prava inkluzije Roma i borba protiv antiromstva”, koji će se održati u Evropskom parlamentu 18. oktobra 2018.

Odbor je donio Zaključak da na Interparlamentarnom sastanku učestvuje Delegacija u sastavu: poslanici Momčilo Martinović, mr Mihailo Anđušić, Mirsad Murić, sekretar Odbora za ljudska prava i slobode Slava Burić i saradnica u Sekretarijatu Odbora Sonja Jokić.

O Zaključku su obaviješteni Kolegijum Predsjednika Skupštine Crne Gore i Evropski parlament.

- (2) Dopis Savjeta za građansku kontrolu rada policije, broj 00-63-8/18-2/3, od 11. septembra 2018. godine**

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao članove Odbora o Zaključku Savjeta za građansku kontrolu rada policije usvojenom u postupku po pritužbi građanina Vlatka Pekovića iz Berana, a u vezi sa primjenom ovlašćenja službenika policije prema njegovom sinovcu Nedjeljku Pekoviću.

Savjet je preporučio Upravi policije i Ministarstvu unutrašnjih poslova da odmah prekinu praksu javnog objavljivanja video zapisa policijskih akcija kako bi se osigurao visok

stepen zaštite privatnosti i pretpostavke nevinosti, što je u skladu sa praksom policija razvijenih demokratskih država.

S tim u vezi, Odbor je ocijenio da se u svim aktivnostima službenika policije mora voditi računa o zaštiti ljudskih prava i sloboda, a posebno o zaštiti privatnosti i pretpostavke nevinosti građana prema kojima se primjenjuju ovlaštenja.

(3) Dopis predsjednika Hrvatskog građanskog društva Crne Gore - Kotor Marija Brguljana predsjedniku Odbora za ljudska prava i slobode dr Halilu Dukoviću, broj 00-63-8/18-34 od 18. septembra 2018.

Predsjednik Odbora je informisao o Dopisu Predsjednika Hrvatskog građanskog društva koji ukazuje na probleme u funkcionisanju Društva, prouzrokovane kašnjenjem u raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za ovu godinu. Predsjednik Društva moli da Odbor preduzme aktivnosti u cilju rješavanja situacije u Fondu, kako sredstva namijenjena manjinama ne bi ostala neutrošena.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je uputio Dopis predsjedniku Hrvatskog građanskog društva kojim ga obavještava da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ranije upoznati sa ovom problematikom i da je Odbor preduzeo aktivnosti u skladu sa svojom Poslovnikom Skupštine Crne Gore utvrđenom nadležnošću.

Naime, na 19. sjednici Odbora održanoj 15. maja 2018. godine, prilikom razmatranja Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2017. godini sa Izvještajima o radu i izvještajima o finansijskom poslovanju savjeta manjinskih naroda za 2017. godinu, predsjednici manjinskih savjeta upoznali su članove Odbora sa problemima u funkcionisanju Fonda.

Uvažavajući prezentovane probleme, Odbor je povodom razmatranja navedenih Izvještaja, na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka u 13 tačaka, a Skupština Crne Gore 26. saziva na Devetoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2018. godini, dana 5. jula 2018. donijela je Zaključak, koji je objavljen u „Službenom listu CG“, broj 47/18.

Takođe, Skupština Crne Gore 26. saziva na Dvanaestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2018. godini, 27. jula 2018. izabrala je članove Upravnog odbora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, a Administrativni odbor na 46. sjednici, održanoj 24. septembra 2018. pokrenuo je postupak za izbor sedam članova Komisije za vrednovanje projekata dostavljenih na javni konkurs za raspodjelu sredstava Fonda.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je izrazio nadu da će ovaj postupak biti okončan u što je moguće kraćem roku kako bi se preduzele druge Zakonom utvrđene aktivnosti neophodne za funkcionisanje i kvalitetnu raspodjelu sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

(4) Dopis predsjednika Savjeta Agencije za elektronske medije Ranka Vujovića Predsjedniku Skupštine Crne Gore (dostavljen predsjednicima Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za evropske integracije), broj 00-63- 8/18-36 od 28. septembra 2018.

Predsjednik Savjeta Agencije za elektronske medije uputio je Dopis Predsjedniku Skupštine Crne Gore, a isti je dostavljen i predsjednicima Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za evropske integracije.

Povod njegovog obraćanja je Predlog zakona o državnoj upravi, koji je Vlada Crne Gore utvrdila na sjednici 20. septembra 2018.

U Savjetu smatraju da predložena rješenja ugrožavaju nezavisnost Agencije i da su pokazatelj odsustva razumijevanja uloge nezavisnog regulatora u oblasti audiovizuelnih

medijskih usluga. Stoga su pozvali na amandmansko djelovanje na Predlog zakona kako bi se iz područja njegove primjene izuzela Agencija za elektronske medije.

U Dopisu upućenom Predsjedniku Savjeta Agencije za elektronske medije, Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je obavijestio da je Predlog zakona o državnoj upravi dostavljen Skupštini Crne Gore 3. oktobra 2018. godine i poslanici će u predstojećem periodu biti u mogućnosti da pažljivo analiziraju predložena zakonska rješenja.

Takođe, ukazao je da je članom 40 Poslovnika Skupštine Crne Gore utvrđeno da je Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu nadležan da razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na: osnivanje, organizaciju i nadležnost organa vlasti i postupak pred tim organima, kao i predloge zakona, drugih propisa i opštih akata koji se odnose na medijski i radio-difuzni sistem.

Naglasio je da članovi Odbora cijene aktivnosti Vlade Crne Gore u reformi državne uprave, čiji je cilj stvaranje moderne uprave koja će omogućiti efikasnost djelovanja, visok nivo kvaliteta rada i pružanja usluga u organima državne uprave. Takođe, važan je i racionalan pristup u korišćenju kadrovskih i finansijskih resursa, što treba da doprinese smanjenju troškova javne uprave.

Imajući u vidu da se normama Predloga zakona o državnoj upravi precizno propisuju pravila za osnivanje državnih agencija, državnih fondova i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i da su prepoznati kriterijumi za njihovo osnivanje, te da predložena rješenja agencijama obezbjeđuju pravnu, finansijsku, organizacionu, stručnu i kadrovsku samostalnost, izraženo je uvjerenje da je Vlada posvećeno i odgovorno pristupila pripremi ovog Predloga zakona i realno sagledala predložene odredbe, uzimajući u obzir Principe javne uprave koje je utvrdila SIGMA i uporedne prakse drugih država.

Zaključeno je da će poslanici, članovi Odbora za ljudska prava i slobode prilikom razmatranja Predloga zakona o državnoj upravi s dužnom pažnjom analizirati predložene odredbe kako bi usvojili što kvalitetniji zakon.

Sjednica je završena u 14 sati.

*****

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- 1) **Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ekspertskom misijom ODIHR-a za oblast ljudskih prava, održanog u Podgorici 27. avgusta 2018. godine i sa Okruglog stola o položaju branitelja ljudskih prava, održanog u Podgorici 30. avgusta 2018. Godine;**
- 2) **Informacija o posjeti učenika Gimnazije „Stojan Cerović“ i Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole iz Nikšića i njihovih profesora Odboru za ljudska prava i slobode, održanoj 17. septembra 2018. godine, i**
- 3) **Informacija sa sastanka člana Odbora za ljudska prava i slobode, poslanika Mirsada Murića sa ekspertkinjama koje sprovode analizu inter-sektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori i njihovim porodicama, održanog u Podgorici, 27. septembra 2018. godine.**

*****

INFORMACIJA
SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
DR HALILA DUKOVIĆA SA EKSPERTSKOM MISIJOM ODIHR-A
ZA OBLAST LJUDSKIH PRAVA,
održanog u Podgorici 27. avgusta 2018. godine

Ekspertska misija Kancelarije OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) za oblast ljudskih prava posjetila je Crnu Goru u periodu od 27. avgusta do 2. septembra 2018. godine.

Cilj njihove posjete bio je identifikovanje izazova i dobrih praksi u zaštiti branitelja ljudskih prava. Tokom posjete organizovani su sastanci sa predstavnicima državnih organa i nevladinih organizacija, a 30. avgusta je organizovan Okrugli sto za relevantne državne i aktere civilnog društva na kojem se razgovaralo o položaju branitelja ljudskih prava u Crnoj Gori.

Nakon posjete eksperti ODIHR-a će u narednih dva-tri mjeseca sačiniti i dostaviti Vladi Crne Gore Izvještaj o procjeni stanja u Crnoj Gori koji će biti povjerljivog karaktera.

U prvoj polovini 2019. godine ODIHR će izdati Konačni izvještaj o procjeni situacije branitelja ljudskih prava koji će biti javan i sadržaće pregled posjeta svih zemalja realizovanih u prvom ciklusu procjene.

****

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković održao je sastanak sa ekspertskom misijom ODIHR-a za oblast ljudskih prava, koju su činili Omer Fisher, šef Odsjeka za ljudska prava u Kancelariji ODIHR-a i Dilnoza Satarova, savjetnica za ljudska prava u ODIHR-u.

Na sastanku su učestvovali i: Marta Šćepanović, predsjednica Zakonodavnog odbora i članica Odbora za bezbjednost i odbranu, Jovanka Laličić, članica Zakonodavnog odbora, prof. dr Miodrag Vuković, član Zakonodavnog odbora i Odbora za bezbjednost i odbranu i Momčilo Martinović, član Zakonodavnog odbora.

Sastanak je održan u Skupštini Crne Gore 27. avgusta 2018. godine.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je informisao eksperte ODIHR-a o metodologiji rada Odbora za ljudska prava i slobode naglašavajući da je ovo radno tijelo Skupštine prepoznato po multisektorskom pristupu u radu kojim nastoji doprinijeti razvoju i zaštiti ljudskih prava u Crnoj Gori. Takav način rada doprinio je rješavanju određenih problema i rezultirao je pozitivnim ocjenama Evropske komisije u izvještajima o Crnoj Gori. Odbor na osnovu Programa rada Vlade, Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori, Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, Rezolucije Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope i aktivnosti Skupštine Crne Gore svake godine sačinjava Plan aktivnosti, čiji Predlog se razmatra na sjednici Odbora u prisustvu predstavnika nadležnih državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija koji iznose svoje sugestije na Predlog plana. Prilikom izrade Plana, Odbor se rukovodi ocjenama stanja iznešenim u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori, a pogotovo iznijetim kritikama, pa u cilju njihovog rješavanja utvrđuje konkretne aktivnosti koje realizuje u saradnji sa svim relevantnim subjektima.

Predsjednik je saopštio da je saradnja Odbora sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore izuzetno dobra, kao i saradnja sa državnim organima, međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda. O dobroj saradnji sa institucijom Zaštitnika svjedoči podatak da je Zaštitnik, odnosno predstavnici Institucije od 22 sjednice Odbora za ljudska prava i slobode u 26. sazivu Skupštine bio prisutan na 14 sjednica i skoro svim drugim aktivnostima Odbora. Informisao je da je Zaštitnik u obavezi da do 31. marta tekuće godine dostavi Skupštini Izvještaj o radu za prethodnu godinu i da Skupština povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, donosi Zaključke kojima ojačava preporuke Zaštitnika sadržane u godišnjim izvještajima. Ukazao je na važnost Zakona o zabrani diskriminacije navodeći da je isti izmijenjen 2014. godine u skladu sa preporukama Evropske komisije, dok su 2017. uslijedile nove izmjene i dopune, čime je u potpunosti usaglašen sa standardima Evropske unije.

Dr Halil Duković je informisao eksperte ODIHR-a da je Odbor za ljudska prava i slobode 2014. godine upućivao određene kritike na račun rada institucije Zaštitnika ukazujući na nedovoljne kapacitete Institucije za sprovođenje Zakonom utvrđenih nadležnosti, što je kasnije potvrđeno i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori. Institucija Zaštitnika je preduzela aktivnosti na rješavanju uočenih problema, što je rezultiralo većom vidljivošću Institucije i velikim procentom riješenih

predstavki građana. Takođe, proaktivnost Zaštitnika je veća, o čemu svjedoči i 75 predmeta pokrenutih po sopstvenoj inicijativi tokom 2017. godine.

Predsjednik Duković je naglasio da Odbor za ljudska prava i slobode ne održava sjednice samo u zgradi Skupštine Crne Gore, već često organizuje posjete raznim ustanovama širom Crne Gore kako bi se poslanici uvjerali na koji način se sprovode zakoni i poštuju ljudska prava. Tako su članovi Odbora i predstavnici nadležnih institucija i organizacija krajem 2017. posjetili Malu grupnu kuću u Bijelom Polju, a u julu 2018. godine Sektor B Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću. Važnim smatra upoznavanje svih građana sa njihovim pravima i obavezama zbog čega je Odbor za ljudska prava i slobode širom Crne Gore organizovao brojne javne tribine.

Kada je riječ o saradnji sa nevladinim organizacijama, predsjednik Duković je saopštio da monitoring nad radom Odbora vrši NVO „Građanska alijansa“ čiji predstavnik prisustvuje sjednicama Odbora. Takođe, značajna je saradnja i sa drugim nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda, prvenstveno sa Savezom udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ sa kojima se organizuju redovni sastanci radi upoznavanja članova Odbora sa problemima sa kojima se suočava ova populacija.

Intenzivna je i kvalitetna saradnja članova Odbora za ljudska prava i slobode sa međunarodnim organizacijama. Rad Odbora od strane predstavnika UNICEF-a ocijenjen je veoma pozitivno, riječima da *“Odbor vrši pravilan monitoring ljudskih prava i prava djeteta, a izlazak na teren svjedoči da se prava poštuju, što se redovno provjerava. To je pristup za koji iz UNICEF-a žele da se nastavi, a ovakav pristup i posvećenost traže od svih zemalja, jer je posvećenost u Crnoj Gori izražena na visokom nivou.”*

Predsjednik Odbora je zaključio da Crna Gora ima dobar zakonodavni okvir čija implementacija svakim danom napreduje. Izrazio je uvjerenje da će preporuke eksperata ODIHR-a koje će biti sadržane u Konačnom izvještaju o procjeni situacije branitelja ljudskih prava koristiti nadležnim organima u Crnoj Gori u daljim aktivnostima koje se tiču unapređenja zaštite ljudskih prava i sloboda.

Omer Fisher, šef Odsjeka za ljudska prava u ODIHR-u je informisao poslanike o cilju njihove posjete Crnoj Gori. Saopštio je da će eksperti ODIHR-a u okviru prvog ciklusa monitoringa posjetiti određeni broj zemalja članica OEBS-a kako bi identifikovali izazove i dobre prakse u zaštiti branitelja ljudskih prava. Crna Gora je prva država koju su posjetili u okviru ovog ciklusa monitoringa, a u narednih dva- tri mjeseca sačinice Izvještaj povjerljivog tipa koji će poslati Vladi Crne Gore, dok će u prvoj polovini 2019. godine sačiniti javni Izvještaj u kojem će biti sadržane ključne informacije, nalazi, zaključci i preporuke za sve zemlje koje posjete. Nada se da će na osnovu prikupljenih informacija moći da daju preporuke za rješavanje ključnih izazova sa kojima se Crna Gora suočava, ali i da će identifikovati dobre prakse koje će preporučiti drugim državama.

Naglašavajući da je saradnja skupštinskih odbora sa nevladinim organizacijama veoma važna, ekspert Fisher je upitao kako se u praksi sprovodi monitoring od strane nevladine organizacije nad radom Odbora za ljudska prava i slobode, na koji način se vrši odabir nevladinih organizacija i kako su organizacije koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom uključene u zakonodavni postupak imajući u vidu da se lica sa invaliditetom suočavaju sa brojnim preprekama. Takođe, interesovao se za funkcionisanje sektora bezbjednosti i njihovu ulogu u zaštiti branitelja ljudskih prava.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se Skupština Crne Gore i njena radna tijela mogu pohvaliti kvalitetnom saradnjom sa nevladinim organizacijama, ističući da se svi njihovi predlozi i sugestije pažljivo razmatraju i u značajnoj mjeri uvažavaju. Pojasnio je da predstavnik NVO „Građanska alijansa“ koja vrši monitoring nad radom Odbora za ljudska prava i slobode prisustvuje svim sjednicama i drugim aktivnostima ovog radnog tijela Skupštine. O uvažavanju sugestija nevladinog sektora svjedoči i podatak da je zbog primjedbi predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom prava osoba sa invaliditetom prilikom razmatranja Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom Odbor donio Zaključak kojim je obavezao nadležno Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da u saradnji sa predstavnicima organizacija koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom poboljša tekst Predloga zakona, što je u definisanom roku i učinjeno. Saopštio je da je svaka NVO koja se obratila zahtjevom za učešće na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode dobila odobrenje. Takođe, predstavnici nevladinih organizacija su uključeni u rad Vlade i drugih državnih organa u skladu sa relevantnim propisima, a njihovo učešće u izradi nacрта zakona definisano je Uredbom o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija koju je donijela Vlada Crne Gore.

Dr Halil Duković je informisao eksperte da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore ima pravo da bez najave, u svako doba dana i noći posjeti ustanove u kojima su smještena lica lišena slobode. Napredak u zaštiti prava lica lišenih slobode i poboljšanje uslova u pritvorskim i zatvorskim jedinicama je vidljiv i ohrabrujući.

Predsjednica Zakonodavnog odbora i članica Odbora za bezbjednost i odbranu Marta Šćepanović je saopštila da Odbor za bezbjednost i odbranu razmatra Izvještaj o radu Ministarstva unutrašnjih poslova i Izvještaj o radu Agencije za nacionalnu bezbjednost i na taj način se informiše da li je bilo kršenja ljudskih prava od strane pripadnika policije. Kada se u postupku utvrdi da je bilo povrede ljudskih prava, na kontrolnim saslušanjima se prikupljaju informacije o aktivnostima preduzetim protiv počinitelja takvih djela. Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda je važan za sve poslanike, jer im nudi polaznu osnovu za sagledavanje stanja u ovoj oblasti. Na osnovu podataka u Izvještaju o radu Zaštitnika za 2017. godinu uočava se da je povećan broj pritužbi lica lišenih slobode što je rezultat povećane vidljivosti institucije Zaštitnika, ali i povećane svijesti ovih lica o njihovim pravima. Policijski službenici za koje je u zakonom definisanom postupku utvrđeno da su prekoračili ovlašćenja bivaju adekvatno sankcionisani. Poslanica Šćepanović je obavijestila da je nedavno izabran novi direktor Uprave policije i da je na saslušanju koje je organizovao Odbor za bezbjednost i odbranu prilikom davanja saglasnosti za njegov izbor ovo pitanje bilo u fokusu pažnje poslanika.

Savjetnicu za ljudska prava u ODIHR-u Dilnozu Satarovu je interesovala procedura za razrješenje pojedinih članova radnih grupa, branitelja ljudskih prava za koje je informisana da su isključeni iz radnih grupa.

Dr Halil Duković je saopštio da je to nadležnost Vlade Crne Gore, ali da nema informaciju da je neko od njih razriješen. Istakao je da o odnosu države prema nevladinim organizacijama svjedoči i način njihovog finansiranja. Zakonom o nevladinim organizacijama je utvrđeno da država za programe i projekte od javnog interesa koje realizuju nevladine organizacije raspodjeljuje sredstva u iznosu od najmanje 0,3% tekućeg godišnjeg budžeta, da se izdvajaju posebna sredstva za finansiranje projekata organizacija koje djeluju u oblasti zaštite lica sa invaliditetom u iznosu od 0,1% tekućeg godišnjeg budžeta i sredstva za kofinansiranje i međufinansiranje projekata i programa nevladinih organizacija, podržanih iz fondova Evropske unije, u iznosu od najmanje 0,1% tekućeg godišnjeg budžeta. Takođe, za finansiranje projekata nevladinih organizacija obezbjeđuju se i sredstva Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, dok i svaka opština iz svog budžeta izdvaja određena sredstva za finansiranje projekata nevladinih organizacija.

Poslanica Marta Šćepanović je detaljnije informisala o saradnji Radne grupe za izmjene izbornog zakonodavstva sa nevladinim organizacijama. Radna grupa je raspisala javni poziv i zahtijevala da nevladine organizacije dostave svoje predloge u pisanoj formi, a nakon toga na sjednici Radne grupe iste obrazlože. Od velikog broja nevladinih organizacija koje se bave izbornim zakonodavstvom (CEMI, CGO, CDT, MANS) samo je CDT dostavio konkretne predloge i doprinio radu ove Radne grupe. Neki njihovi predlozi su prihvaćeni, dok za druge treba određeno vrijeme da bi se mogli implementirati. Informisala je i da je nevladinim organizacijama omogućeno da prate rad Odbora za bezbjednost i odbranu, ali da nije postojalo veće interesovanje.

Ekspert Omer Fisher se osvrnuo i na slobodu medija i okruženje za medije u Crnoj Gori i upitao da li su u slučaju napada na novinarku Oliveru Lakić nadležni u sektoru bezbjednosti preduzeli sve što je bilo u njihovoj moći i da li je Odbor za bezbjednost i odbranu tim povodom imao aktivnosti. Takođe, upitao je da li su ova tri Odbora imala ulogu u postupcima razrješenja članova Savjeta Radio i televizije Crne Gore.

Poslanica Marta Šćepanović je saopštila da je Odbor za bezbjednost i odbranu 1. juna 2018. održao Kontrolno saslušanje ministra unutrašnjih poslova, v.d. direktora Uprave policije, direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost, Vrhovnog državnog tužioca i glavnog specijalnog tužioca povodom aktuelne bezbjednosne situacije u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na ranjavanje novinarku ND „Vijesti“ Oliveru Lakić. Odbor je donio Zaključke kojima je najoštrije osudio slučaj ranjavanja novinarku Oliveru Lakić i izrazio očekivanje da Uprava policije i Tužilaštvo, uz pojačanu i koordiniranu akciju sprovedu efikasnu istragu, otkriju izvršioca i nalogodavce ovog čina i privedu ih pravdi. Odbor je ukazao na značaj potpune koordinacije i preventivnog djelovanja u cilju predupređenja mogućih i otkrivanja nerazvjetljenih teških krivičnih djela. Navela je da Odbor prati realizaciju Zaključaka za čije ispunjenje je potrebno određeno vrijeme i planira da do kraja godine ponovo održi sjednicu u vezi sa ovim pitanjem.

Poslanica Šćepanović je pojasnila da je pitanje slobode medija u nadležnosti Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu. U toku je izrada seta nacрта zakona iz oblasti medija i nadležni Odbor planira da razmotri njihove nacрте. Saopštila je da su članovi Odbora više puta ukazivali na važnost novinarske profesije i stvaranje uslova u kojima novinari mogu obavljati posao u bezbjednom okruženju.

Pitanje izbora i imenovanja je u nadležnosti Administrativnog odbora Skupštine Crne Gore sa čijim predstavnicima eksperti mogu dogovoriti sastanak ukoliko žele detaljne informacije.

Prof. dr Miodrag Vuković je ocijenio da Crna Gora nije drugačija od ostalih država koje su u procesu demokratske tranzicije, pa ni po pitanju ljudskih prava i zloupotreba od strane onih koji su navodno branitelji ljudskih prava. Saopštio je da je na istoj sjednici Skupštine Crne Gore na kojoj su razriješeni neki članovi Savjeta RTCG razriješen i viceguverner Centralne banke Crne Gore, ali da se time niko nije bavio, niti je dovodio u pitanje razriješenje, dok se u slučaju Savjeta RTCG govori o ugroženosti ljudskih prava članova Savjeta. Zaključio je da ljudska prava ne smiju biti pokriće za kršenje zakona.

Ekspert ODIHR-a Omer Fisher je informisao poslanike da ODIHR daje ekspertska mišljenja na nacрте propisa u vezi sa ljudskim pravima. Takva mišljenja se daju na zahtjev države, odnosno predsjednika Skupštine ili predsjednika nadležnog odbora, a ne na pojedinačni zahtjev poslanika. Ekspertska mišljenja se dobijaju tri do četiri mjeseca nakon slanja zvaničnog zahtjeva.

Poslanik Momčilo Martinović je istakao da Skupština Crne Gore obavlja kako svoju zakonodavnu, tako i nadzornu i kontrolnu ulogu. Ocijenio je da su zakoni u oblasti ljudskih prava kvalitetni i usaglašeni sa međunarodnim standardima, a da veću pažnju treba posvetiti njihovoj implementaciji. Rad Skupštine je transparentan, a u radu radnih tijela učestvuju ne samo predstavnici nevladinih organizacija, već i predstavnici strukovnih udruženja.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da godišnji izvještaji Evropske komisije o Crnoj Gori ukazuju da se situacija u oblasti ljudskih prava konstantno poboljšava i napredak je evidentan, a brojne obaveze iz poglavlja 23 i 24 su ispunjene što je takođe dokaz koliko je urađeno na ovom polju. Novinari se često bave političkim, a ne profesionalnim novinarstvom, pa se uvidom u podatke regulatornog tijela može utvrditi koliko često krše Etički kodeks novinara.

Na samom kraju sastanka, dr Halil Duković uručio je ekspertima ODIHR-a primjerak Izvještaja o radu Odbora za ljudska prava i slobode za 2017. godinu i Plana aktivnosti Odbora za 2018. godinu na engleskom jeziku kako bi se detaljnije upoznali sa radom ovog Odbora.

****

OKRUGLI STO O POLOŽAJU BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI, održan u Podgorici 30. avgusta 2018. godine

U okviru posjete ekspertske misije ODIHR-a za oblast ljudskih prava Crnoj Gori održan je i Okrugli sto o položaju branitelja ljudskih prava u Crnoj Gori.

Na Okruglom stolu su učestvovali predstavnici državnih organa, civilnog sektora, eksperti ODIHR-a i predstavnici Misije OEBS-a u Crnoj Gori. U ime Skupštine Crne Gore učestvovali su poslanica Marta Šćepanović, predsjednica Zakonodavnog odbora i poslanik Miloš Nikolić, član Zakonodavnog odbora.

Na Okruglom stolu je bilo riječi o položaju branitelja ljudskih prava u Crnoj Gori, jačanju svijesti o odgovornosti države u njihovoj zaštiti i preporukama za rješavanje uočenih nedostataka i izazova.

U uvodnom panelu govorili su: Fana Delija, izvršna koordinatorka Centra za romske inicijative, Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Omer Fisher, šef Odsjeka za ljudska prava u ODIHR-u.

Izvršna koordinatorka Centra za romske inicijative Fana Delija je govorila o svom životnom iskustvu i problemima sa kojima se suočava kao braniteljka ljudskih prava. Jedna od ključnih oblasti njenog rada je sprečavanje dječjih ugovorenih brakova u romskoj zajednici zbog čega je često bila u sukobu i sa pripadnicima svoje zajednice, jer je teško promijeniti tradicionalne i ukorijenjene obrasce

ponašanja. Tokom posljednje tri godine uspjeli su da spriječe 57 dječjih ugovorenih brakova. Smatra da je veoma važno raditi na daljem jačanju svijesti svih građana o ljudskih pravima i slobodama, a posebnu pažnju treba usmjeriti na obrazovanje pripadnika romske populacije. Istakla je da ima punu podršku uže porodice što joj daje podstrek za dalji angažman u zaštiti ljudskih prava. Najavila je da će Centar za romske inicijative pripremiti predlog za izmjene i dopune Krivičnog zakonika u dijelu koji se odnosi na dječji ugovoreni brak.

Generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica Leon Gjokaj je istakao da Ustav Cme Gore daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Cme Gore da poštuje međunarodne standarde. Naglasio je da su usvojeni zakoni i strateška dokumenta čvrst garant opredjeljenja Vlade Crne Gore da ovom pitanju prilazi sa punom posvećenošću. Saopštio je da Vlada prepoznaje značaj saradnje sa civilnim društvom i međunarodnim partnerima i zaključio da je Crna Gora postigla vidan napredak u zakonodavnom i institucionalnom okviru za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković je istakao da je institucija Zaštitnika prirodni saveznik civilnog sektora. Podsjetio je na istorijat nastanka i razvoja civilnog društva u Crnoj Gori. Smatra da je civilni sektor imao važnu ulogu u obnovi nezavisnosti Crne Gore, kao i u stvaranju preduslova za članstvo Crne Gore u međunarodnim organizacijama. Cjelokupan proces evroatlantskih integracija praćen je aktivnostima civilnog sektora. Smatra da je u jednom trenutku došlo do zahlađenja odnosa između državnih organa i civilnog sektora, a ta kriza povjerenja traje do danas. Mišljenja je da u odnosu države i civilnog društva ponekad nedostaje komunikacije i razumijevanja.

Ekspert Omer Fisher je upoznao učesnike Okruglog stola sa ciljem njihove posjete Crnoj Gori i sa planiranim aktivnostima na izradi izvještaja o stanju branitelja ljudskih prava u zemljama koje će posjetiti u okviru prvog ciklusa monitoringa.

Dilnoza Satarova, savjetnica za ljudska prava u ODIHR-u je govorila o zaštiti branitelja ljudskih prava u regionu OEBS-a i odgovornosti koju države imaju u njihovoj zaštiti. Predstavila je Smjernice o zaštiti branitelja ljudskih prava koje je pripremio ODIHR. Saopštila je da je uloga branitelja ljudskih prava i građanskog društva veoma važna u ispunjavanju ciljeva OEBS-a, jer osiguravaju puno poštovanje ljudskih prava, osnovnih sloboda, demokratije i vladavine prava. Podsjetila je da ODIHR daje ekspertiska mišljenja na nacрте zakona koji se tiču ljudskih prava i naglasila da zahtjev za stručnu podršku i ekspertsko mišljenje može biti upućen od strane Skupštine, Vlade ili Misije OEBS-a, dok organizacije civilnog društva ne mogu poslati takav zahtjev. Kada je riječ o izgradnji kapaciteta, ODIHR organizuje obuke za predstavnike državnih organa i organizacija civilnog društva, a trenutno razvijaju mobilnu aplikaciju za ljudska prava koja će biti dostupna u prvoj polovini 2019.

U okviru panel diskusije na temu „*Stanje u vezi sa braniteljima/braniocima ljudskih prava u Crnoj Gori*“ govorili su: Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“, Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović je ocijenio da je u proteklih deset godina ostvaren napredak u oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori. Predstavnicima civilnog društva je data mogućnost učešća u raznim procesima, ali ključni problem je nepovjerenje između državnih institucija i nevladinog sektora. Govorio je o zaštiti prava pripadnika LGBT populacije, slučajevima napada na novinare, pravima lica lišenih slobode i raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković je ukazao na važnost saradnje svih državnih organa sa civilnim sektorom i istakao da je institucija Zaštitnika otvorena za sve sugestije civilnog sektora koje smatra partnerima.

Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava je podsjetio na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama iz 2017. godine koji je donešen radi poboljšanja institucionalne podrške zaštiti manjinskih prava, transparentnosti i efikasnosti procedura kojima se vrši raspodjela sredstava za realizaciju projekata namijenjenih očuvanju i razvoju nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda. Istakao je da je reforma Fonda za zaštitu

i ostvarivanje manjinskih prava fokusirana na sprečavanje objektivno mogućeg konflikta interesa i uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima, kao i na podizanje kvaliteta monitoringa i evaluacije projekata. Očekuje da će primjena ovog Zakona doprinijeti kontinuiranom poboljšanju stanja u ovoj oblasti.

U popodnevnom dijelu rada, učesnici su bili podijeljeni u četiri radne grupe koje su se bavile analizom položaja branitelja ljudskih prava u Crnoj Gori, utvrđivanjem izazova i davanjem preporuka za unapređenje stanja. Radne grupe su analizirale uključenost civilnog društva u društvene procese, finansiranje nevladinih organizacija i pristup fondovima, bezbjednost novinara i branitelja ljudskih prava i marginalizaciju rada branitelja ljudskih prava. Izvjestioci radnih grupa su predstavili rezultate rada i u diskusiji sa ostalim učesnicima razmijenili mišljenja o mogućim načinima rješavanja uočenih problema.

Ekspteri ODIHR-a su ocijenili da je Okrugli sto bio veoma uspješan i da će im informacije koristiti u pripremi Izvještaja o stanju branitelja ljudskih prava.

*****

INFORMACIJA
O POSJETI UČENIKA GIMNAZIJE “STOJAN CEROVIĆ” I SREDNJE
EKONOMSKO-UGOSTITELJSKE ŠKOLE IZ NIKŠIĆA I NJIHOVIH PROFESORA
ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE,
održanoj 17. septembra 2018. godine

Učenici Gimnazije „Stojan Cerović“ i Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole iz Nikšića, koji su osvojili prva tri mjesta u potrazi za pravima mladih i njihovi profesori posjetili su Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore.

Posjeta je organizovana povodom obilježavanja Međunarodnog dana mladih u okviru projekta koji NVO „Inicijativa mladih za ljudska prava“ realizuje uz podršku Ministarstva sporta.

Imajući u vidu da je Odbor za ljudska prava i slobode prepoznat kao važan činilac zaštite i unapređenja ljudskih prava, učenici su izrazili interesovanje da posjete Odbor i upoznaju se sa njegovim radom.

S obzirom da je na početku posjete predsjednik Odbora dr Halil Duković bio u obavezi da učestvuje na sjednici Odbora za međunarodne odnose i iseljenike čiji je član, sekretar Odbora Slava Burić je, po ovlaštenju Predsjednika, kratko informisala goste o nadležnosti Odbora. Nakon toga, Predsjednik Odbora je detaljno predstavio aktivnosti ovog radnog tijela i odgovarao na pitanja učenika i njihovih profesora.

Sekretar Odbora Slava Burić je izrazila zadovoljstvo interesovanjem učenika za rad ovog skupštinskog radnog tijela, navodeći da postoji kontinuirano interesovanje mladih za rad Odbora, o čemu svjedoče posjete polaznika Škole ljudskih prava i studenata koji su u okviru praktične nastave prisustvovali sjednicama Odbora. Takođe, saopštila je da su na sjednicama Odbora učestvovala i djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ i Centra „1. jun“ koja su u decembru 2011. povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, po prvi put imala pravo koje im je definisano članom 12 Konvencije UN o pravima djeteta.

Informisala je učenike da je vlast u Crnoj Gori uređena po načelu podjele na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, koje funkcionišu po principu ravnoteže i međusobne kontrole. Zakonodavnu vlast vrši Skupština Crne Gore koja je jednodomni parlament i ima 81 poslanika čija je primarna dužnost da zastupaju građane, njihove stavove i interese. Jedna od osnovnih funkcija Skupštine je donošenje zakona u skladu sa interesima i potrebama građana. Za razmatranje predloga akata, predlaganje akata i vršenje drugih poslova iz nadležnosti Skupštine obrazuju se odbori kao stalna radna tijela.

Sekretar Odbora je navela da, shodno članu 44 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata koji se odnose na slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava, primjenu potvrđenih međunarodnih akata iz oblasti ljudskih prava, razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana; prati ostvarivanje dokumenata, mjera i aktivnosti iz oblasti ljudskih prava i sloboda i saraduje sa radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti. Takođe, Odbor prati usklađenost zakona Crne Gore sa

pravnom tekovinom Evropske unije i na osnovu izvještaja Vlade prati i ocjenjuje primjenu zakona iz svoje nadležnosti.

Takođe, Etičkim kodeksom poslanika, koji je Skupština Crne Gore usvojila u decembru 2014. propisano je da je nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Kodeksa u nadležnosti Odbora za ljudska prava i slobode.

Odbor za ljudska prava i slobode, kao jedno od 14 stalnih radnih tijela Skupštine Crne Gore, u kontinuitetu preduzima brojne aktivnosti na zaštiti, promociji i unapređenju stanja ljudskih prava u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na prava ranjivih grupacija.

Odbor kroz multisektorski pristup i saradnju sa nadležnim državnim organima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava realizuje brojne aktivnosti u cilju unapređenja poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda.

Sekretar Odbora je informisala da u skladu sa praksom usvajanja planskih dokumenata Odbor već osmu godinu zaredom, na osnovu aktivnosti Skupštine Crne Gore, Programa rada Vlade, Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori i Rezolucije Evropskog parlamenta sačinjava Plan aktivnosti. Prilikom izrade Plana, rukovodi se ocjenama stanja iznešenim u Izvještaju EK o Crnoj Gori, a pogotovo iznijetim kritikama, pa u cilju njihovog rješavanja utvrđuje konkretne aktivnosti koje realizuje u saradnji sa svim relevantnim subjektima. Na navedeni način usvojen je i Plan aktivnosti za 2018. godinu kojim su utvrđene 22 aktivnosti u oblasti zaštite od diskriminacije, prevencije torture i drugih oblika nečovječnog, surovog ili ponižavajućeg postupanja, zaštite prava lica lišenih slobode, zaštite ličnih podataka, zaštite prava lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na prava djece sa smetnjama u razvoju, zaštite prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta i intenziviranju međunarodne saradnje sa subjektima koji se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je predstavio brojne aktivnosti Odbora, realizovane u okviru zakonodavne i kontrolne uloge Parlamenta, sa posebnim osvrtom na rad tokom 26. i 25. saziva Skupštine Crne Gore. Od 7. novembra 2016. godine kada je konstituisan 26. saziv Skupštine Crne Gore članovi Odbora za ljudska prava i slobode održali su 22 samostalne sjednice i jednu zajedničku sjednicu sa Odborom za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje. Prethodno, tokom 25. saziva Skupštine održano je 66 sjednica Odbora, a tokom 24. saziva Skupštine 76 sjednica ovog Odbora. Saopštio je da nadležne institucije posvećeno rade na ispunjenju obaveza iz pregovaračkog procesa sa Evropskom unijom i da je u Poglavljima 23- Pravosuđe i temeljna prava i 24- Pravda, sloboda i bezbjednost, koja su shodno novom pristupu u pregovorima otvorena na početku, a biće zatvorena na samom kraju, najveći dio obaveza realizovan, te se i obaveze Odbora za ljudska prava i slobode vremenom smanjuju, što utiče na broj sjednica i intenzitet njegovog rada.

Odbor je u prethodnom periodu dao značajan doprinos, ne samo u donošenju propisa iz oblasti ljudskih prava i sloboda, već i u praćenju njihove implementacije, kao i nadzoru nad preduzimanjem mjera koje su bile neophodne radi poštovanja i unapređenja stanja ljudskih prava u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora je pojasnio zakonodavni postupak navodeći da svaki predlog zakona prije razmatranja na sjednici Skupštine razmatraju odbori u čijoj nadležnosti je oblast na koju se konkretni akt odnosi. Na taj način, Odbor za ljudska prava i slobode je tokom 26. saziva Skupštine, u skladu sa članom 137 Poslovnika Skupštine, razmotrio niz predloga zakona, među kojima su: Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama, Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj upravi. Odbor je razmotrio i Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2017. i 2018. godinu i podnio Mišljenja matičnom Odboru za ekonomiju, finansije i budžet. Takođe, Odbor je razmotrio Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, o čemu je Skupštini podnio Izvještaj.

Prethodno, tokom 25. saziva Skupštine Odbor je razmotrio systemske predloge zakona iz oblasti ljudskih prava i sloboda: Predlog zakona o zabrani diskriminacije, Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Predlog zakona o manjinskim pravima i slobodama, Predlog zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Predlog zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Predsjednik je naglasio da Odbor značajnu pažnju posvećuje kontrolnoj i nadzornoj ulozi koja je veoma važna ako se ima u vidu da su zakoni koje Crna Gora ima uglavnom dobri i u značajnoj mjeri usklađeni sa evropskim zakonodavstvom i međunarodnim standardima, dok veću pažnju treba posvetiti njihovoj implementaciji. Ukazao je da nije dovoljno da se jedan zakon usvoji, već je neophodno pratiti

njegovu primjenu. Kao primjer, naveo je Zakon o ograničenju upotrebe duvanskih proizvoda koji je kvalitetan i usklađen sa evropskim zakonodavstvom, ali se ne primjenjuje na pravi način. Smatra da je veoma važno raditi na promjeni svijesti i mentaliteta naših građana kako bi shvatili važnost poštovanja zakona i prijavljivanja svih onih koji krše zakonske odredbe i ugrožavaju ljudska prava drugih.

Odbor u okviru kontrolne uloge Skupštine, u skladu sa članom 75 Poslovnika Skupštine, organizuje kontrolna saslušanja radi pribavljanja informacija i stručnih mišljenja o pojedinim pitanjima iz svog djelokruga, kao i o pojedinim pitanjima utvrđivanja i sprovođenja politike i zakona ili drugih aktivnosti Vlade i organa državne uprave, koja izazivaju nejasnoće, dileme ili principijelna sporenja i u cilju razjašnjenja tih pitanja, poziva na sjednicu odgovornog predstavnika Vlade ili drugog organa državne uprave i od njega traži da se izjasni o tim pitanjima. Saopšteno je da je do sada Odbor organizovao osam kontrolnih saslušanja:

1. Kontrolno saslušanje direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milana Radovića na temu: "Aktivnosti ZIKS-a u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja Evropske komisije i Preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sadržanim u Konačnom mišljenju br. 48/10, od 29. marta 2010. godine", održano 4. juna 2011,

2. Kontrolno saslušanje ministra za ljudska i manjinska prava Ferhata Dinoshe na temu: „Implementacija Zakona o zabrani diskriminacije i aktivnosti na sprječavanju, prijavljivanju i sankcionisanju svih oblika diskriminacije“, održano 24. oktobra 2011,

3. Kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja dr Suada Numanovića na temu: „Implementacija Zaključka Skupštine Crne Gore („Službeni list CG“, br.36/11), donešenog povodom razmatranja Posebnog izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama“, održano 23. marta 2012,

4. Kontrolno saslušanje Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, ministra rada i socijalnog staranja i ministra unutrašnjih poslova na temu: "Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II" održano 25. juna 2012,

5. Kontrolno saslušanje Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru, pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava na temu: "Poštovanje obaveza Crne Gore u dijelu preporuka datih u izvještaju ECRI-ja o Crnoj Gori, od februara 2012. godine", održano 17. maja 2013,

6. Kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja, koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, mr Predraga Boškovića na temu: „Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II“, održano 25. septembra 2013,

7. Kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja, mr Predraga Boškovića na temu „Implementacija Zaključka Skupštine Crne Gore („Službeni list CG“, broj 36/11), donešenog povodom razmatranja Posebnog izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, a u kontekstu Izvještaja CPT-a nakon posjete misije CPT-a Crnoj Gori, u februaru 2013. godine" održano 22. oktobra 2013. i

8. Kontrolno saslušanje koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno-raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, ministarke rada i socijalnog staranja Zorice Kovačević na temu "Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II" održano 29. februara 2016. godine.

Takođe, u okviru nadzorne i kontrolne uloge, Odbor u skladu sa članom 162 Poslovnika Skupštine razmatra izvještaje koji nadležni državni organi i nezavisne institucije dostavljaju Skupštini saglasno obavezi utvrđenoj zakonom, među kojima su: Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama, Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Predsjednik Odbora je istakao da članovi Odbora veoma često posjećuju ustanove u kojima bi se mogla očekivati kršenja ljudskih prava, kao što su zatvori, pritvorske jedinice, ustanove za smještaj djece i zaključio da se stanje u njima iz dana u dan poboljšava.

Ukazao je na važnu ulogu koju mladi imaju u društvu, naglašavajući da su oni pokretači promjena i ključno je da budu uključeni u procese koji ih se tiču. Mišljenja je da ostvarivanje ljudskih prava zavisi od tri važna faktora: svijesti građana, ekonomskog stanja u zemlji i zakonodavstva koje institucije treba adekvatno da sprovode. Ukazao je na značajnu razliku u mentalitetu građana koji žive na Zapadnom Balkanu i onih koji žive u državama Zapadne Evrope naglašavajući da na Balkanu svaka generacija pamti određene sukobe koji su u značajnoj mjeri uticali i na svijest o ljudskim pravima, ali i na ekonomsku situaciju koja posredno utiče na razvoj demokratije i vladavine prava.

Naglasio je da je veoma važno da mladi shvate značaj Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima donešene 10. decembra 1948. godine, povodom čega se i obilježava Međunarodni dan ljudskih prava. Kako je Univerzalna deklaracija donešena nakon Drugog svjetskog rata tokom kojeg su se dogodila brojna kršenja ljudskih prava, njome je proklamovano da se sva ljudska bića rađaju jednaka u dostojanstvu i pravima i da svako ima pravo na život, slobodu i bezbjednost. Mišljenja je da mladi treba da doprinose razvoju tolerancije i mira koji su uslov za razvoj demokratije.

Predsjednik Odbora je zaključio da je unapređenje stanja u oblasti ljudskih prava proces i samo se koordiniranim djelovanjem i multisektorskim pristupom mogu ostvarivati vidljivi rezultati u ovoj oblasti, što treba da bude zadatak svih nadležnih subjekata u narednom periodu.

Nakon predstavljanja rada Odbora za ljudska prava i slobode, uslijedila je sadržajna diskusija u kojoj je Predsjednik Odbora odgovarao na pitanja učenika i njihovih profesora.

Pitanja su se odnosila na:

- opštu ocjenu stanja ljudskih prava u Crnoj Gori,
- zakonodavni postupak i učestalost izmjena zakona u Skupštini Crne Gore,
- zaštitu od diskriminacije u društvu, nadležne institucije kojima bi se djeca mogla obratiti u slučaju kršenja njihovih prava,
- moguće edukacije o ljudskim pravima u cilju upoznavanja mladih sa njihovim pravima i obavezama i
- način rješavanja problema dječjeg prosjačenja, naročito prisutnog kod romske populacije.

Kada je riječ o ocjeni stanja ljudskih prava u Crnoj Gori, Predsjednik Odbora je saopštio da se sagledavanjem stanja od obnove nezavisnosti Crne Gore do danas može zaključiti da je za relativno kratak period Crna Gora ostvarila neosporan napredak u oblasti vladavine prava i zaštite ljudskih prava, posebno u usklađivanju crnogorskog sa evropskim zakonodavstvom. U narednom periodu ključne aktivnosti treba usmjeriti na bolju implementaciju kvalitetnih zakonskih propisa. Neophodnim smatra ispunjavanje svih obaveza iz pregovora za članstvo u Evropskoj uniji kako bi se postiglo puno poštovanje ljudskih prava.

Predsjednik Odbora je saopštio da smo svjedoci čestih izmjena i dopuna zakona u Skupštini Crne Gore u cilju njihovog usklađivanja sa relevantnim evropskim zakonodavstvom i međunarodnim standardima, što je i obaveza Crne Gore u pristupnom procesu. Pored toga, i primjena pojedinih zakonskih odredbi ukaže na neophodnost izmjene zakona.

Kada je riječ o institucijama kojima se djeca mogu obratiti u slučaju kršenja njihovih prava, Predsjednik Odbora je informisao učenike o nezavisnoj i samostalnoj instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Zaštitnik štiti i unapređuje ljudska prava i slobode kada su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem organa javne uprave. Saopštio je da Zaštitnik nakon sprovedenog ispitnog postupka tokom kojeg prikuplja činjenice i podatke o eventualnom kršenju ljudskih prava, sačinjava Mišljenje sa preporukama koje upućuje nadležnim organima na dalji postupak. Smatra da reagovanje Zaštitnika u pojedinim, konkretnim slučajevima kršenja ljudskih prava treba da spriječi buduća slična kršenja. Predsjednik Odbora je ukazao na važnost saradnje svih nadležnih institucija u zaštiti prava djeteta, kao i na potrebu osnaživanja svijesti građana da ne prikrivaju podatke o kršenju prava djeteta. Primjera radi, seksualno nasilje nad djecom prisutno je u Crnoj Gori, kao i u evropskim državama, ali zbog mentaliteta i nedovoljno razvijene svijesti građana, rijetko se prijavljuje.

Predsjednik Odbora je pojasnio da sprovođenje edukacija nije u nadležnosti Odbora za ljudska prava i slobode, jer se pitanjima koja se odnose na obrazovanje i vaspitanje djece bavi Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport. Ukazao je da u praksi skupštinski odbori sarađuju i često organizuju zajedničke sjednice.

Saglasan je da je problem dječjeg prosjačenja dugo prisutan u Crnoj Gori i smatra da je za njegovo rješavanje ključno zajedničko djelovanje svih institucija. Podsjetio je da je Zaštitnik sačinio Izvještaj o dječjem prosjačenju u Crnoj Gori koji je razmotrio Odbor za ljudska prava i slobode. Na ulici su mnogo češće prisutna djeca romske populacije iz zemalja okruženja, nego domicilno stanovništvo, što otežava sprovođenje adekvatnih mjera. Zabrinjavajuće je što se dječje prosjačenje još uvijek tumači kao tradicija romske populacije zbog čega je neophodno raditi na promjeni svijesti kako bi se adekvatnim edukacijama i kampanjama zajednički doprinijelo rješavanju ovog problema. Ukazao je na ostvareni napredak u položaju romske populacije u Crnoj Gori, što je posebno vidljivo u oblasti obrazovanja koje je ključno za njihovu inkluziju. Povećan je broj romske djece koja pohađaju sve nivoe obrazovanja, a ohrabrujući je podatak da 27 studenata, pripadnika RE populacije pohađa fakultete. Ulaganje u obrazovanje će dugoročno uticati na poboljšanje njihovog položaja u društvu.

Na kraju posjete Predsjednik Odbora je poručio mladima da se zalažu i bore za njihova prava, ali da koristeći svoja prava nikada ne ugroze pravo drugoga.

*****

INFORMACIJA
SA SASTANKA ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE,
POSLANIKA MIRSADA MURIĆA SA EKSPERTKINJAMA KOJE SPROVODE ANALIZU
INTER-SEKTORSKE PODRŠKE RAZLIČITIH SISTEMA DJECI SA SMETNJAMA U
RAZVOJU U CRNOJ GORI I NJIHOVIM PORODICAMA,
održanog u Podgorici, 27. septembra 2018. godine

Poslanik Mirsad Murić, član Odbora za ljudska prava i slobode sastao se sa ekspertkinjama Roxanom Irimia i Sonjom Vasić koje sprovode analizu inter-sektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori i njihovim porodicama.

Na sastanku održanom u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori učestvovao je i predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović.

Proces izrade Analize iniciralo je Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori u skladu sa Zaključkom sa sjednice Savjeta za prava djeteta, održane 17. jula 2018. godine.

Ekspertkinje su pojasnile da će Analiza biti usmjerena na podršku Vladi Crne Gore, odnosno Savjetu za prava djeteta u definisanju podrške djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori i njihovim porodicama. Planirano je da se sačini izvještaj koji će sadržati nalaze i preporuke za definisanje budućih politika zasnovanih na dokazima u cilju poboljšanja multisektorske saradnje i sistemskog odgovora, socijalne uključenosti djece sa smetnjama u razvoju i za razvoj smjernica za jačanje nacionalnog sistema usluga za ovu ranjivu populaciju.

Poslanik Mirsad Murić je upoznao ekspertkinje sa ključnim aktivnostima koje Odbor za ljudska prava i slobode kontinuirano preduzima na zaštiti prava djeteta, sa akcentom na djecu sa smetnjama u razvoju. Pored aktivnosti u zakonodavnoj oblasti, ovaj Odbor posebnu pažnju posvećuje kontrolnoj i nadzornoj ulozi. Članovi Odbora često posjećuju ustanove u kojima borave djeca sa smetnjama u razvoju, kao što su dnevni centri koji omogućavaju dnevni boravak djece, njihovu socijalizaciju i inkluziju u zajednicu. U posjetama, po pozivu Odbora, učestvuju i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, predstavnici nadležnih državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija i svi učesnici su u prilici da se uvjere u kvalitet rada ovih ustanova i usluga koje se pružaju djeci sa smetnjama u razvoju. Naglasio je da su na sjednicama Odbora učestvovala i djeca iz Dječjeg doma „Mladost“ i Centra „1. jun“ koja su u decembru 2011. povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, po prvi put imala pravo koje im je definisano članom 12 Konvencije UN o pravima djeteta.

Poslanik Murić je informisao ekspertkinje o Konsultativnom saslušanju na temu „Aktivnosti u oblasti obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori“, održanom na zajedničkoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno

planiranje u februaru 2018. godine i najavio održavanje Kontrolnog saslušanja predstavnika nadležnih organa na kojem će biti ispraćena realizacija Zaključaka sa Konsultativnog saslušanja, povodom realizacije standarda pristupačnosti fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, informaciono-komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga.

Na sastanku je naglašeno da su kampanje značajno uticale na svijest i podršku građana ostvarivanju prava djece sa smetnjama u razvoju i predstavljeni su impresivni rezultati trogodišnje kampanje „Govorimo o mogućnostima“ koju su realizovali Vlada Crne Gore i UNICEF, a kojoj se pridružio i Odbor za ljudska prava i slobode. Istaknuto je da se procenat građana Crne Gore kojima je prihvatljivo da dijete sa smetnjama u razvoju ide u isto odjeljenje sa njihovim djetetom povećao sa 35% prije kampanje na 80% u decembru 2013. godine kada je kampanja završena i taj je procenat ostao isti dvije godine po završetku kampanje. Istovremeno se procenat građana Crne Gore koji prihvataju da dijete sa smetnjama u razvoju može biti najbolji prijatelj njegovog djeteta povećao sa 22% prije kampanje na 51% u istom periodu, dok se dvije godine nakon završetka kampanje taj procenat povećao na 60% u januaru 2016.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović je informisao o zakonima i strateškim dokumentima koja se odnose na lica sa invaliditetom, sa posebnim osvrtom na Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. U skladu sa Zaključkom Skupštine Crne Gore, donesenim na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, izvršena je detaljna analiza usklađenosti 59 Zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom i definisane su preporuke za dalje usaglašavanje 34 zakona. Ocijenio je da je zakonodavstvo u ovoj oblasti dobro, ali veću pažnju treba usmjeriti na doslednu implementaciju kvalitetnih zakona i strateških dokumenata sa akcionim planovima. Saopštio je da u Crnoj Gori ne postoji jedna institucija koja se bavi pravima djece sa smetnjama u razvoju, već to radi niz institucija koje međusobno saraduju.

Poslanik Numanović je ukazao na važnu ulogu lokalnih samouprava u zaštiti prava djece sa smetnjama u razvoju, uz ocjenu da intenzitet podrške ovoj populaciji često zavisi od finansijskih sredstava kojima država i lokalne samouprave raspolažu. Mišljenja je da je neophodno jačati stručne sposobnosti i znanje zaposlenih u dnevnim centrima za djecu sa smetnjama u razvoju, kako bi roditelji bili dodatno ohrabreni da svoju djecu šalju u dnevne centre. Ocijenio je da je zdravstvena zaštita djece sa smetnjama u razvoju na zadovoljavajućem nivou, kao i da su im obezbijedena prava iz oblasti socijalne zaštite. Mišljenja je da bi sve servise za lica sa invaliditetom korisnici sami trebali da plaćaju, ali prethodno im treba obezbijediti dovoljan iznos socijalnih davanja za kvalitetan život. Poslanik Numanović je naglasio da je vidljiv napredak u obrazovanju lica sa invaliditetom i da crnogorsko društvo postaje inkluzivno.

Dr Suad Numanović je informisao ekspertkinje i o procesu deinstitucionalizacije navodeći da su djeca sa smetnjama u razvoju koja su nekada bila smještena u Zavodu “Komanski most” sada u Maloj grupnoj kući u Bijelom Polju. Takođe, u posljednjih godinu i po u Dječji dom “Mladost” u Bijeloj nije smješteno nijedno dijete uzrasta do tri godine. Ukazao je da dostupnost dnevnih centara i drugih servisa za djecu sa smetnjama u razvoju nije jednaka za djecu iz gradskih i seoskih sredina, ali i u razvijenoj Velikoj Britaniji ovakvi servisi uglavnom su dostupni samo za djecu iz gradskih sredina.

Ekspertkinje su se interesovale za kvalitet usluga koje se pružaju djeci sa smetnjama u razvoju u dnevnim centrima, odnosno za način na koji se vrši kontrola njihovog rada od strane nadležnih institucija. Ekspertkinja Sonja Vasić je podsjetila na konstataciju sadržanu u Preporukama Komiteta Ujedinjenih nacija za prava osoba sa invaliditetom upućenim Crnoj Gori da su “dnevni centri postali male institucije na lokalnom nivou”, navodeći da ona smatra da to nije tako, ali činjenicama treba dokazati kakav je njihov značaj.

Ekspertkinje je interesovalo na koji način Odbor za ljudska prava i slobode ostvaruje saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom djece sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama.

Poslanik Mirsad Murić je informisao o multisektorskom radu Odbora za ljudska prava i slobode i veoma kvalitetnoj saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda. Ukazao je da Zaštitnik učestvuje na brojnim sjednicama i drugim aktivnostima Odbora, kao i da Odbor razmatra Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Takođe, informisao je o saradnji sa Savezom udruženja roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Naša inicijativa“ sa kojima

članovi Odbora organizuju redovne sastanke radi upoznavanja sa problemima djece sa smetnjama u razvoju i njihovih roditelja. Ponovio je da su se članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali učesnici posjetama dnevnim centrima uvjerali u kvalitet rada ovih ustanova, stručnost kadra i kvalitet usluga obezbijeđenih korisnicima. Dnevni centri postoje u svim većim gradovima u Crnoj Gori i to u: Bijelom Polju, Nikšiću, Pljevljima, Herceg Novom, Plavu, Ulcinju, Cetinju, Beranama, Mojkovcu, Rožajama, Danilovgradu, Podgorici i u sklopu transformacije JU Dječji dom „Mladost” u Bijeloj. U 13 dnevnih centara evidentirano je 185 korisnika usluge dnevnog boravka djece i mladih sa smetnjama u razvoju, a Ministarstvo rada i socijalnog staranja opredjeljuje 150 eura mjesečno po korisniku za sve dnevne centre u Crnoj Gori.

Poslanik Numanović je dodao da postoje jasno utvrđeni standardi koje dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju treba da zadovolje, kao i da stručno osoblje mora posjedovati odgovarajuće znanje i sposobnosti za rad sa ovom ranjivom populacijom. Saopštio je i da nadležni inspekcijски organi provjeravaju kvalitet rada ovih servisa.

Ekspertkinje su ocijenile da bi bilo neophodno izvršiti monitoring-analizu dosadašnjih rezultata rada dnevnih centara u Crnoj Gori, jer je važno da se činjenicama i konkretnim podacima potkrijepi opravdanost njihovog postojanja i kvalitet rada. Ekspertkinja Sonja Vasić je naglasila da međunarodne organizacije zahtijevaju analize i precizne podatke o rezultatima rada u svim oblastima, a za dnevne centre nije urađena takva analiza, niti za centre za djecu sa smetnjama u razvoju koji postoje u zdravstvenom sistemu.

Podsjećajući da je članom 33 Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom propisano da će države ugovornice odrediti jedno ili više tijela u okviru svoje vlade za pitanja koja se odnose na primjenu ove Konvencije, ekspertkinja Vasić je upitala kako se ova odredba primjenjuje u Crnoj Gori.

Poslanik dr Suad Numanović je saopštio da se resorna ministarstva, u skladu sa svojom nadležnošću, bave pitanjima koja se odnose na prava lica sa invaliditetom, a djecom sa smetnjama u razvoju bavi se i Savjet za prava djeteta.

Učesnici sastanka su zaključili da je Crna Gora ostvarila napredak u zaštiti prava djece sa smetnjama u razvoju, o čemu svjedoče i podaci iz Izveštaja Evropske komisije o Crnoj Gori. U narednom periodu veću pažnju treba posvetiti objedinjavanju podataka o djeci sa smetnjama u razvoju, evaluaciji i monitoringu svih aktivnosti realizovanih u skladu sa strateškim dokumentima i akcionim planovima.

ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković